

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МІСІОНЕРСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «СВІТЛО НА СХОДІ»

ВІРА і ЖИТТЯ

2•2023

Post
mortem

Господь знає,
що для нас
краще

Любов Божа
добровільна

**Чому Бог
допускає війни?**

У ГОЛОВНОМУ – ЄДНІСТЬ, У ДРУГОРЯДНОМУ – ВОЛЯ, У ВСЬОМУ – ЛЮБОВ (Бл. Августин).

У НОМЕРІ:

4

Проповідь

Вернер ГІТТ

ЧОМУ ТАК БАГАТО ГОРЯ...
7

Із життя

Юрій СІПКО

ПАСТОР І ЙОГО МАТИ
8

Мала кафедра

Віктор ТАНЦЮРА

ЧОМУ БОГ ДОПУСКАЄ ВІЙНИ
10

Поезія

Борис ПАСТЕРНАК

ДИТЯ МОЄ, ТЕБЕ Я ПОЛЮБИВ
12

Духовна стаття

Віктор ЦАНДЕР

ЛЮБОВ БОЖА ДОБРОВІЛЬНА
15

Хочу знати

Микола ВОДНЕВСЬКИЙ

БОГ І ВІЙНИ
16

Есе

Надія ОРЛОВА

POST MORTEM
19

Голос віри

Блез ПАСКАЛЬ

МОЛИТВА
20

Проза

Микола ВОДНЕВСЬКИЙ

ВОНА ЗРОБИЛА ВСЕ МОЖЛИВЕ
23

Свідчення

Віра ТАЙСОН

РАНИШЕ І ТЕПЕР
24

Точка зору

Володимир КУЗЬМЕНКОВ

ТОЙ
25

Точка зору

Г. БЕРГ

ЗМІНИ
26

Наше інтерв'ю

Юрій СІПКО та ін.

ВІДПОВІДІ НА ЗЛОБОДЕННЕ...
30

Листи читачів

ГОСПОДЬ ЗНАЄ...

У СВІТІ Є КРАСА

Костянтин Бальмонт

У світі є краса проста.
 То не краса богів Еллади,
 І не закоханість свята,
 Не гір важезнії громади,
 І не моря чи водоспади,
 Очей жіночих чистота.
 Краса єдина і проста
 Любови, смутку і довіри,
 І добровільної офіри
 За нас розп'ятого Христа.

Довіряти Богові, коли все
 навколо видно та ясно, – це
 ніщо. Довіряти Йому, коли
 навкруги темно
 й нічого не зрозуміло, –
 оце справжня віра.

Чарльз СПЕРДЖЕН

Чому бувають війни?

*Це Я вам розповів, щоб мали ви мир у Мені.
Страждання зазнаєте в світі, – але будьте
відважні: Я світ переміг!*

Ісус Христос

Чому бувають війни? Тому що у світі існує гріх.

Щойно з'явився гріх – одразу зав'язалася перша війна.

На самому початку історії людства сталося жахливе вбивство – Каїн убив свого брата Авеля. Це й була перша війна. Відтоді війни існують завжди.

Відколи людина потрапила в рабство дияволу, – а він душогуб від початку, – і стала робити притаманні лукавому речі, бо гордия не може діяти інакше, вона нищить усе, що тільки може.

Але війни є ще й карою Божою. Господь, дозволяючи статися війні, не просто

карає за гріх, а й повертає людей до правильного стану, пом'якшує серця, навчає праведности.

У загальному горі люди стають більш чуйними, добрішими одне до одного – власне, повертається людяність, хоча далеко не в усіх.

Тому причина будь-якої війни – жорстокість людського серця, проте статися війна може з дозволу Бога. Господь не є автором зла, однак Саме Він керує історією людства.

Коли Господь говорить «не воюйте», а любіть одне одного, проте люди воюють, то Бог дозволяє їм побачити безумство їхніх сердець і наслідки цього безумства.

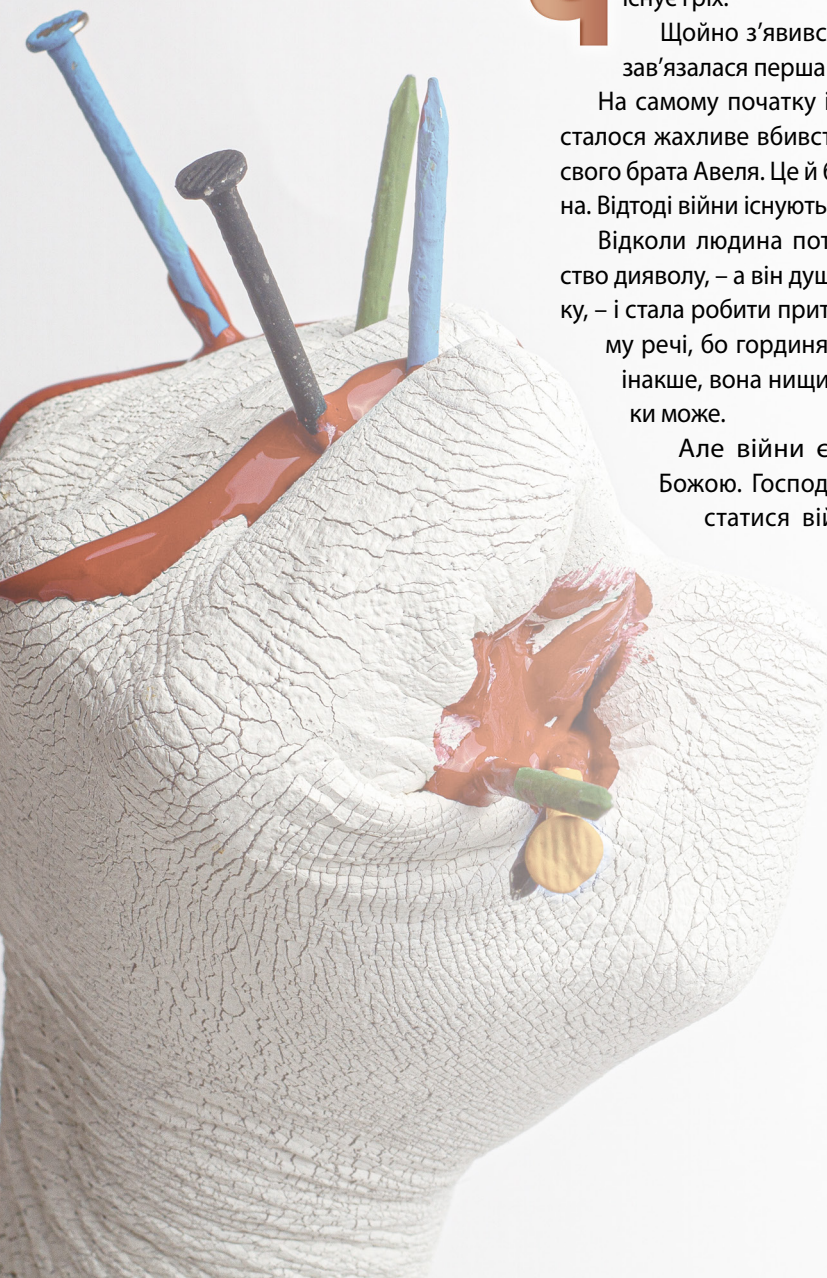
Але навіть допускаючи це жажіття, Бог дбає про краще для людини, і це не тільки вічне краще, а й земне. Біда в тому, що те «краще» ми по-різному бачимо.

«І Я покараю весь світ за зло, а безбожних за їхню провину, бундючність злочинця спину, а гордість насильників знижу! Я зроблю людину дорожчою від щирого золота, і смертну людину – від офірського золота» (Іс. 13:11, 12).

Саме ВІН може і знає, як це зробити.

Він зробить усе необхідне зі Своїм творінням для збереження людськості, тож Йому і слава.

Благословенного читання і корисних роздумів, дорогі читачі.

**Василь
ДАВИДУК,**
головний редактор

катастрофи, які не залежать від людської діяльності, такі як землетруси, смерчі, повені. Але нам відомі також і катастрофи, причиною яких є людина. Згадаймо події 11 вересня 2001 року, коли жертвами терористичної атаки в Нью-Йорку стали понад 3 000 осіб, або численні жертви ісламістських терористів у всьому світі. А війна в Україні?! Тисячі людей загинули, мільйони втратили дах над головою.

Поряд із цими шокowymi світовими подіями кожна людина рано чи пізно також переживає особисті страждання та горе – чи то нещасливе кохання або хвороба, нещасний випадок або ж втрата і смерть

Чому

ТАК БАГАТО ГОРЯ

Напевно, немає іншого питання, яке настільки хвилювало б людину, як це. Виникає воно особливо тоді, коли йдеться про Бога. Для багатьох незаперечною є думка: якщо ми говоримо про люблячого і всемогутнього Бога, то у світі не повинно бути ні страждань, ні горя, ні смерті! Чи правильне таке твердження? Тож пошукаймо відповіді.

Чотири варіанти відповідей

Логічно міркуючи, на запитання «Чому Бог допускає страждання

і смерть у цьому світі?» ми можемо сформулювати чотири різні відповіді, а саме:

- 1) Бог хоче звільнити людину від страждань, але не може.
- 2) Він може це зробити, але не хоче.
- 3) Він не може і не хоче цього робити.
- 4) Він може і хоче це зробити.

Страждання та смерть усюди

Страждання та смерть постійно супроводжують людину в цьому світі. Ми знаємо про природні

близьких. Деякі новонароджені з'являються на світ із вродженими захворюваннями чи каліцтвами, внаслідок чого невдовзі помирають. Часто, коли горе і страждання нестерпні, людина звинувачує Бога. І щоб розібратися в цій проблемі, я хочу ознайомити вас із двома принципово протилежними поняттями.

Два принципово протилежні поняття

Віра в еволюцію. Згідно з цим поняттям, наша Земля існує мільйони років, і весь цей час смерть

є постійним супутником її історії. Скажу більше, страждання та смерть визнані необхідною умовою походження життя – тільки через смерть може виникнути нове життя. Мікробіолог Райнхард Каплан (Reinhard Karlan) пише: «Привнесені в життя старіння і смерть сумні для індивіда, особливо для людини, але це ціна того, що еволюція взагалі змогла створити наш людський вид».

Віра у Творця. Біблія називає Бога Творцем. Усе те, що Він створив, було оцінено Ним словами, що зустрічаються в Писанні лише раз: «Вельми добре» (Бут. 1:31). Ця оцінка стосується всього творіння, зокрема й перших людей – Адама та Єви. Не послухавшись Бога й ігноруючи Його попередження, людина вчинила гріх, покаранням за який став прихід у світ смерті, страждань і хвороб. Так говорить Божий закон: «Бо заплата за гріх – смерть» (Рим. 6:23). Гріх і смерть таким чином тісно пов'язані між собою. Гріх впустив у досконалий світ «непрохану гостю», не заплановану Богом, – смерть. Відтоді на все творіння Боже прийшли тлінність і занепад.

Яке з цих двох тверджень правильне? Одне, як підказує логіка,

гріх людини, починаючи від часів Адама. Цим пояснюємо існування у світі горя загалом. Адже будь-яке вчення, що описує світ і при цьому не виходить із факту гріхопадіння першої людини, базується на хибному фундаменті.

Тому тут необхідно зафіксувати: це цілком наша провина, що світ такий, який є.

Дії Бога при катастрофах

Ми з'ясували, що страждання і смерть є наслідком гріхопадіння. А як бути з природними катаклізмами, причиною яких людина не є? Я згадую, наприклад, страшну повінь у серпні 2002 року, коли в Німеччині з берегів вийшли річки Ельба та Мульде. У Книзі Йова (12:15) можна прочитати таке: «Ось Він стримає води – і висохнуть, Він їх пустить – то землю вони повернуть».

Ще ясніше це написано у Книзі пророка Амоса (3:6): «Чи станеться в місті нещастя, що його не Господь допустив?» Таке читаємо й у Книзі пророка Ісаї (45:5, 7): «Я – Господь, і нема вже нікого... Я, що світло формую та темність творю, чиню мир і недолю творю, Я – Господь, Який робить це все!» Нас, безперечно, дуже дивує, що в цих віршах

дати їм можливість покаятися: «Бо не чинить нічого Господь Бог, не виявивши таємниці Своєї Своїм рабам пророкам» (Ам. 3:7). Так, приріром, Бог учинив перед потопом (див. Бут. 6:7) або перед тим, як знищити Содом і Гомору (див. Бут. 18). Той же Бог говорить про вирок – про вічне прокляття, яке чекає на безбожників (див. Об. 21:8), що теж було вже давно передбачено (див. Мк. 16:16), щоб, коли настане день суду, це не було ні для кого несподіванкою. Проте цей Бог є любов (див. 1 Ів. 4:16), це той самий Бог, Який «Сина Свого Однородженого послав у світ, щоб ми через Нього жили (вічно!)» (1 Ів. 4:9).

Горе окремої людини

Біблія вчить, що загальне горе, зокрема і гріхи, є частиною цілісної картини цього світу, тоді як індивідуальні страждання окремої людини не завжди є наслідком її власних гріхів. У жодному разі не варто говорити хворому чи стражденому, що його ситуація спричинена його гріхами. **Бог допустив страждання Йова не зважаючи на те, що той був праведником.** Йов, будучи на той час найправеднішою людиною на землі, зазнав неймовірних страждань: лише за один день він утратив усіх своїх дітей, слуг і все майно. Потім був уражений страшною хворобою, яка викликала нестерпний біль. Бог не відкриває Йову причину його страждань, і кожного з читачів Книги Йова Він робить лише «свідком» надзвичайних подій, що відбуваються на небесах, про які Йов не має жодного уявлення. Бог не відкрив ні Йову, ні нам підстави допущення таких страшних страждань.

Тільки в дуже небагатьох випадках Бог повідомляє нам, чому хтось мав страждати чи померти. Коли Ісус і Його учні проходили повз сліпу від народження людину, учні запитали, чи є сліпота наслідком її власних гріхів чи це гріхи її батьків. Христос відповів їм, що людина народилася сліпою тому, що через її зцілення Бог хотів явити Свою всемогутність (див. Ів. 9:1–7). В іншому місці читаємо, як Ананія та його дружина Сапфіра впали бездиханими після

НАВКОЛО?

має бути хибним! У клітинах усіх живих істот ми знаходимо абсолютно неймовірний обсяг інформації. Вона необхідна для побудови органів і систем для керування всіма життєвими процесами. Але інформація сама по собі зароджується у матерії не може. Так говорить один з інформаційних законів природи, який уцент руйнує всі теорії еволюції. Таким чином, для поглибленого розгляду підходить лише друге поняття – вчення Біблії.

Тож ми встановили причину появи у світі страждань і смерті – це

Бог називає Себе джерелом лихоліття. Спершу це викликає в нас жах. Бог не тільки допускає злигодні, навіть більше, чинить їх. Як це може співвідноситися з нашим уявленням про люблячого Бога? Згадаймо: цей Бог винищив величезну кількість людей під час Всесвітнього потопу. Той же Бог засудив і покарав увесь народ Амалика, вразивши його від малого до великого (див. 1 Сам. 15:2–3). Бог ніколи не діє свавільно. Усе, що Він робить, завжди обґрунтоване, і часто Він попереджає людей про Свої суди задовго до вчинення, щоб

того, як при всій громаді збрехали апостолам (див. Дії, 5:1–11).

Страждання з погляду вічності

Не можна розмірковувати про страждання та горе, не думаючи при цьому про вічність. Апостол Павло, вірний послідовник нашого Господа Ісуса Христа, не приховував своїх страждань від частих хвороб і нападів болю, а також душевних потрясінь через втрату близьких та сподвижників. В описі його життя ми знаходимо згадки про тортур, побої, тюремні ув'язнення, каменування, кораблетрощі, зустрічі з грабіжниками, хвороби, знемогу, голод, спрагу і холод (див. 2 Кор. 11:16–33). Через усі його послання червоною ниткою проходить думка, що тільки з воскресінням Ісуса Христа стало для всіх нас можливим вічне життя. І в його світлі для християн усі страждання і все горе на землі тьмяніють: «Бо я думаю, що страждання теперішнього часу нічого не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас» (Рим. 8:18).

Один з моїх друзів, який тривалий час страждав від сильного болю, якось написав мені: «Віра у вічне життя з Господом нашим Ісусом Христом втішає мене й допомагає зносити страждання в цьому світі».

Однак існує також місце вічного роз'єднання з Богом. Біблія попереджає, що ті, хто не вірить в Ісуса Христа, скуштують «другу смерть» – це пекло, вічне й абсолютне розділення з Богом, вічні страждання й муки (див. Об. 21:8). В Євангелії від Матвія (25:46) Ісус Христос говорить про це: «І ці підуть на вічну муку, а праведники – на вічне життя».

Між висловлюваннями «Бог люблячий і всемогутній» та «у світі багато зла і страждання» немає жодної суперечності.

Що потрібно було зробити Богові, якби Він захотів звільнити світ від страждань і смерті? Цілком

* Більш детально про це можна прочитати в трактаті «Законы природы опровергают теорию эволюции» на <http://wernergitt.de/schriften/russisch>

зрозуміло, що Він мав би усунути їхню причину. Причиною появи у світі горя і смерті став гріх. Виходить, що Бог мав би знищити всіх нас, бо людина вчинила гріх. І якби Він допустив, щоб ми померли з невикупленим гріхом, то місцем нашого вічного перебування стало б пекло. Але Бог цього не хоче. Він любить Своє творіння, тому Його план такий: «Під час короткого перебування людей на землі Я допущу такі обставини, що вони будуть відчувати біль, страждання, горе і смерть, але Мій Син Ісус Христос, Його Слова і діла донесуть до них рятівне послання – Євангеліє. Таким чином кожна людина зможе уникнути вічних мук, прийнявши запрошення на небеса, у життя вічне».

Як бачимо, для нас із цього плану випливає можливість вибору: «Хто вірує в Нього, не буде засуджений; хто ж не вірує, – той вже засуджений, що не повірив в Ім'я Однородженого Сина Божого» (Ів. 3:18).

Наслідки для нас

Після всіх наших роздумів я знову повертаюся до перерахованих на початку можливих відповідей на запитання: «Чому Бог допускає війни, страждання та смерть у цьому світі?»

Чи не здається вам, що друга відповідь є правильною? Бог може усунути страждання і смерть, але Він не хоче цього робити, тому що вони сприяють ухваленню нами рішення про спасіння, про нашу вічну долю.

Моліть Господа Ісуса Христа про прощення всіх гріхів. Визнайте Його своїм Творцем і Спасителем і слідуйте за Ним, щоб ви могли радіти вічному життю без страждань і мук.

Вернер ГІТТ,

професор, доктор технічних наук
Сайт автора: www.wernergitt.de
Переклад з німецької Альфіри Ває

ПАСТОР І ЙОГО МАТИ

Найпоширеніші свідчення у фейсбуці – байки ні про що, гарні світлини самих себе, конкурс насолод. Іноді спалахне полеміка про те, чий сучасний Пилат святіший: наш чи їхній. І складається уявлення про християн. Ви – лист Христовий. Його всі читають.

Ось історія, що трапилася в Китаї.

Пастора допитували й неодноразово били, але сьогодні слідчий викликав його для розмови.

Він сказав: «Мене цікавить твоя віра, тож розкажи мені про десять заповідей». Здивований пастор почав розповідати про заповіді. Коли ж дійшов до заповіді «Шануй свого батька та матір свою», слідчий обірвав його: «На цьому зупинімося. Ви, християни, вважаєте, що ваш Бог назвав заповідь “Шануй свого батька та матір свою” однією з найважливіших. Та подивися он туди». Пастор озирнувся й побачив укриту синцями літню жінку, сковану кайданками. То була його мати.

Слідчий задоволено посміхнувся: «Дивися, як сильно постраждала твоя мати. Якщо ти розповіси таємниці підпільної церкви, то ви з матір'ю можете бути вільними. Якщо вона помре від тортур, ти не виконаєш заповідь, і її кров буде на твоїй душі».

Зі сльозами на очах пастор звернувся до ледь притомної жінки: «Мамо, що ж мені робити?» Жінка, зібравши останні сили, тихо прошепотіла: «Відтоді,

як ти був ще маленьким хлопчиком, я навчала тебе любити Христа і Його Церкву. Не зраджуй Господа. Я готова померти за Його святе ім'я». Пастор знову повернувся до слідчого і сказав, підбадьорений словами матері: «Ви мали рацію, начальнику. Насамперед людина має слухати свою матір».

Скептики, намагаючись принизити християнство, часто запитують: «Чому у світі так багато страждань?» Вони вважають, ніби Господь Бог дозволяє страждати безневинним людям. Вони намагаються переконати страждених християн у тому, що труднощі, які ті переживають у житті, свідчать, що Бог їх залишив. Чи правда, що страждання є елементом Божого задуму?

Відповідаючи на це запитання, зверніть увагу на земне життя Ісуса. Його страждання на хресті були серцевиною Божого задуму, результатом якого стало наше спасіння і Його слава. Якщо ви страждаєте відповідно до задуму Божого, то йдете тим самим шляхом, яким ішов Ісус: до хреста, до могили і, нарешті, до небес. Подумайте про те, що ви грішні... Чи вірите, що Бог знає, що робить, навіть коли вам боляче?

«Але через те, що берете ви участь у Христових стражданнях, то тіштеся, щоб і в з'явленні слави Його раділи ви й звеселялись» (1 Пет. 4:13).

Юрій СІПКО

ЧОМУ БОГ ДО

Коли в Україні розпочалася війна, – з'явилося багато біженців, переселенців. Наша місія почала допомагати їм продуктами, ділитися Благою Звісткою. Одна жінка з Донбасу, вислухавши Євангеліє, щиро покаялася, а потім сказала: «Коли б не війна, я б не повернулася до Бога». Людина часто відкидає те, що пропонує рука любови, але приймає, коли це приходиться через страждання. Цій жінці війна відкрила шлях до Царства Небесного. У Псалмі 118:67 написано: «Доки я не страждав, блудив був, та тепер я держусь Твого слова».

Мені неодноразово ставили запитання: «Чому Бог допускає

війни?» Відповідаючи, я намагаюся подивитися на все з Божої позиції, з погляду вічності. Бог створив людину досконалою та дав їй свободу вибору. Людина вибрала гріх, фактично цим оголосила війну Богові. Наслідком цього стали війни між людьми. Отже, війна – це невід'ємна частина та прояв найбільшої проблеми людства, проблеми гріха. Думаю, якби людина запитала Бога: «Чому Ти допускаєш війни?», тоді Господь міг би відповісти: «А чому ти, людино, допускаєш гріх?» Наш Господь Ісус Христос застерігав, що війни будуть. І було б дивно, якби їх не було. Бог використовує війни для досягнення певних цілей.

Одна з них – покарання людей за гріхи. Безліч таких прикладів ми бачимо у Старому Заповіті в історії Божого народу. Коли народ відходив від Бога і починав багато грішити, Він часто допускав війни.

Ще одна з цілей – показати людям усю сутність, увесь жах гріха, адже іноді вони легковажно до нього ставляться. Під час війни злочини проявляються з неймовірною силою. Побувавши в Бучі, Ірпені, Бородянці, навколишніх селах після звільнення Київської області від російських військ, побачивши величезні руйнування, почувши свідчення очевидців, я був просто шокований нелюдськими звірствами,

моторошними з'валтуваннями, тортурами, катуваннями місцевих жителів. Я буквально відчув те, що говорить Біблія: «Хто Господа любить, – ненавидьте зло!» (Пс. 96:10). Дивлячись на поширення беззаконня, я не запитую: «Чому Бог допускає війни?», але в мене виникає інше запитання: «Чому Бог досі не дозволив світові знищити себе своїми ж гріхами?» Адже, наприклад, у світі існує вже стільки ядерної зброї, що її вистачило б неодноразово повністю знищити все людство.

І, безсумнівно, найважливіша мета Всевишнього, коли Він допускає війни, – повернути нас до Себе. Я бував на передовій, проповідував там Євангеліє, спілкувався з військовими. Командир одного підрозділу сказав: «У нас на передовій немає безбожних, усі моляться, особливо під час артобстрілів». Думаю, багато військових може сказати, як і та жінка з Донбасу: «Коли б не

війна, я не прийшов би до Бога». У Біблії неодноразово написано: «Та в недолі своїй вони Господа кликали...» У Псалмі 118:71 Давид каже: «Добре мені, що я змучений був, – щоб навчитися Твоїх постанов!» Християнам же війна дає корисні уроки. Адже «тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре» (Рим. 8:28). Як правило, під час війни церква духовно прокидається й очищується, набагато більше проповідує Євангеліє. Ісус, пророкуючи про війни, голод, мори, говорив, що це дасть можливість свідчити. За кілька місяців війни в Україні Бог дав мені можливість розповісти Євангеліє тисячам людей – і цивільним, і військовим. Це суттєво більше, ніж у мирний час. Багато хто щиро кається. Під час війни серця людей значно більше відкриті до Благої Звістки. Люди сильніше відчувають залежність від Бога, потребу в Ньому. На мій

великий подив, ніхто з цих тисяч людей не відмовився слухати Євангеліє. Дехто навіть просив дати Новий Заповіт в аудіоформаті. А ось у мирний час такого не було.

Тож основне питання не в тому, чому Господь Бог допускає війни, а в тому, чи здобули ми урок, чи розкаялися перед Ним у гріхах, чи спонукаємо людей до покаяння, розповідаючи їм Добру Звістку про спасіння. Адже під час війни кожен день для будь-кого може стати останнім.

Я думаю, що зараз мільярди людських душ, які перебувають у пеклі, з радістю проміняли б своє мирне, комфортне земне життя на важке, страждальне існування у воєнний час, аби воно покликано їх до покаяння. Але їм вже пізно.

Віктор ТАНЦЮРА

ПУСКАЄ ВІЙНИ

КІЛЬКА ЗАПИТАНЬ ДО ЧИТАЧІВ БІБЛІЇ

1. Скільки днів і ночей друзі в мовчанні провели біля Йова?
2. Хто у преторії наказав збичувати Ісуса: Каяфа, Ірод чи Пилат?
3. На скільки частин воїни роздерли хітон Ісуса?
4. Де мешкав паралізований Еней, якого зцілив апостол Петро?
5. Як звали пророка, який сповістив голод за кесаря Клавдія?
6. Хто супроводжував апостола Павла під час його першої місіонерської подорожі?
7. У якому місті каменували апостола Павла?
8. Чиї страждання та довготерпіння апостол Яків пропонує нам брати за приклад?
9. Яка хвороба для апостола Павла була колючкою в тілі?
10. Що апостол Павло, перебуваючи в ув'язненні, просив Тимофія принести?

(Відповіді на сторінці 31)

Диття Моє,

Диття Моє, тебе Я полюбив
Любов'ю вічною, як ти лиш мав з'явитись.
Тебе у мріях бачив, уявив
Давним-давно, як світ Я мав творити.

В утробі матері тебе Я Сам зіткав.
Ти унікальний в образі своєму.
Від Мене ти найкраще все ввібрав,
Бо створений по образу Моєму.

В Книзі Життя всі дні я записав,
З любов'ю все для тебе передбачив,
Усе волосся Я твоє порахував,
І межі для буття тобі призначив.

Хоча не бачиш – поряд Я стою,
І говорю, хай ти не завжди чуєш.
Я кожну думку відаю твою,
Живеш ти Мною – дихаєш, існуєш.

тебе

Для тебе хочу лиш одне добро,
Й величне показати Я бажаю.
Тебе пильную, щоб минуло зло,
І від біди тебе оберігаю.

Як пастир береже ягнят своїх,
Так бережу тебе у серці близько.
Хоч винний ти, та все ж пробачу гріх
І підйму, хоч як не впав би низько.

Зніму прокляття з тебе Я твоє,
Сльозу зітру, тягар нестерпний скину.
Мені ти цінний ось таким, як є,
Ніколи вже тебе Я не покину.

Я завжди поряд, щоб тебе спасти,
Й готовий Сам від напасти звільняти.
Скажу лише, що знати маєш ти:
Тебе люблю! Добро бажаю дати!

Ніщо не зможе відлучить тебе
Від того, що у серці маю.
Я – Батько твій, а ти – дитя Моє,
Й стосунків цих багато не буває!

І як шукати будеш ти Мене
Всім серцем і душою тут і всюди,
Знайдеш Мене, й лише тоді збагнеш:
Твій Бог Отець завжди з тобою буде!

Борис ПАСТЕРНАК

Я ПОЛЮБИВ

*Так-бо Бог полюбив світ, що дав
Сина Свого Однородженого,
щоб кожен, хто вірує в Нього,
не згинув, але мав життя вічне.*

Ів. 3:16

Любов Божою добровільна

У світлі цих слів Ісуса Христа очевидно, що Господь добровільно віддав Свого Однородженого Сина, що було найвищим проявом Його любові до людства. Любов – це дар Божий, який здатний творити любов в об'єкті своєї любові. Якщо ж любов відкидають, то вона не може створити нікого люблячого. Очевидно, як прийняття, так і відхилення людиною Божої любові оперують принципом добровільності, в основі якого лежить свободна воля. Хтось колись сказав, що любов – це дитя свободи. Це істинно, оскільки лише вільні істоти можуть давати та приймати любов. Примусом можна досягти багато чого, але не любові!

Принцип добровільності є основою динаміки взаємин між Творцем і людьми і людей між собою. Свобідна воля як подарунок Божий людині – це теоретичне поняття, проте добра воля пов'язана з конкретним рішенням, ухваленим без

жодного примусу, та пов'язаною з ним дією. Серце християнства – любов, яку дають та приймають добровільно. Бог поклав її в основу вгодних Йому взаємин у Своему основному вічному заповіті перед створенням світу.

Досконала свобода

Ніхто не заперечуватиме, що досконалий Бог абсолютно вільний, оскільки свобода є сутністю Бога. Він суверенно ухвалював і ухвалює Свої рішення, здійснюючи все «за радою волі Своєї» (Еф. 1:11). Творячи або рятуючи, Вседержитель абсолютно вільний (див. Рим. 9:14–21). Богом неможливо командувати чи маніпулювати навіть молитвою, як і не можна змусити Бога виконувати чиюсь волю. Бог, як Господь, над усім має абсолютну свободну волю. Із цим, певне, усі згодні. Але як справи зі свободною волею людини?

Переходячи в наших міркуваннях про Бога на людину, ми бачимо

якісну зміну категорій – від Творця до творіння. У світлі енциклопедичної мудрости, воля – це фундаментальна характеристика людських істот, завдяки якій вони здатні ухвалювати рішення та перетворювати їх на дійсність¹. Очевидно, концепція свободної волі людини тісно пов'язана з поняттям про людину як створену за образом і подобою Божою (див. 1 М. 1:27–28). Поняття «образ» і «подоба» (1 М. 1:26 і 5:3), як «віртуальні синоніми»², підкреслюють той факт, що людина правильно відображає Бога, тобто людина – образ, що відповідає оригіналу. У перших двох розділах книги Буття Адам описаний як той, хто створений для раціонального, морального та духовного спілкування зі своїм Творцем, що передбачає в людині як в образі Божому розум, почуття і волю (див. 1 М. 2:16–17). У всій Біблії бачимо, що створений образ Божий несе відповідальність і включає здатність робити осмислений моральний вибір

або ж ухвалювати рішення (див. 1 М. 1:26–27; 2:16–17). Інакше закликати прийти до Бога, укласти з Ним заповіт і жити святим та богоугодним життям не мали б жодного сенсу.

Свобода особистості

Деякі люди гадають, що свободна воля людини суперечить суверенності Божій. Однак, вивчаючи Писання, ми переконуємося, що свободна воля людини зовсім не суперечить Божій суверенності. Навпаки, Божа суверенність радикально, особистісно поглиблюється, коли вінець творіння – особистість, яка має свободу

БОЖА

волі, – вибирає: послухатися чи не послухатися, любити чи не любити. Справжня суверенність не деспотична, не примусова, вона залишає іншому його волю³. Сутністю гріха є використання розуму для незалежного від Бога визначення про добро та зло (див. 1 М. 3:5, 22). Віра й довіра Богові та Його визначенню добра і зла виражені до Нього любов'ю, обраній добровільно. Це є суттю здійснення Божого заповіту людьми.

Любов до Бога в її істинному розумінні заповідана народу Божому (див. 5 М. 6:5), і її не можна нав'язати людині детермінізмом або передвизначенням, тобто без участі волі особистості. Це видно з прикладу Спасителя. Він був наперед визначеним на смерть за гріхи світу (див. Дії, 4:28), але водночас добровільно пішов на цю жертву (див. Ів. 10:18). Його молитва в Гетсиманському саду (див. Лк. 22:42) ясно показує, що досконалий послух Божій волі не применшує особистого рішення і вибору і що не було жодного приречення без згоди Спасителя. Виконання заповіді любові – це свідома відповідь людини на Божу любов, яка передбачає

здатність вільно обрати з-поміж можливих альтернатив.

Особиста прихильність серця, посвячення прагнень душі й усе спрямування волі мають справжній сенс, тільки якщо є особиста свобода вибору любити Бога (див. 5 М. 30:15–20). Людство уподібнюється Богові, коли воно свідомо обирає⁴. Новий Заповіт поглиблює розпочате у Старому Заповіті поняття значення людського вибору. Божа суверенна воля стверджується, і благодатний дар людської свободи вибору в контексті Божого знання та напряду зберігається. Божа воля – «добро, приємність та досконалість» (Рим. 12:2), і вона досить велика, щоб увібрати й людську волю (див. Дії, 2:23).

Ми знаємо, що Господь володіє абсолютною свободною волею, отже, людина як образ і подоба Божа має відносну свободну волю. Це суперечить розумінню, що Бог наперед визначив усі рішення та дії всіх людей. В унісон із давньою тезою «відповідальність не передбачає свободної волі як неодмінної умови»⁵, деякі, зокрема й усесвітньо відомі проповідники, навчають, нібито Господь Бог наперед визначає гріх, але відповідальна за нього людина⁶. Це вже схоже на блюзнірство – приписування Богові аналогічного відношення багатьох політиків і можновладців, у чийх рішеннях і провинах завжди винні інші. Це містить протиріччя, тому що, як говорить аргумент наслідків⁷, якби все було детерміновано факторами поза нашим контролем, тоді наші дії, вибір і характер теж були б поза нашим контролем, отже, люди ніколи не були б вільними і не мали б жодної відповідальності. Натомість детерміністи, запевняючи про відповідальність кожної людини за свої гріхи, опосередковано утверджують свободну волю людини.

Добровільність взаємин

Щодо вищесказаного можуть виникнути питання про природу особистісних взаємин між Богом і людиною. Чи зумовлені ці відносини наперед? Якщо так, то чи не схоже це на програмування? Якщо знову

так, тоді ми – роботи, які не несуть жодної відповідальності за свої рішення та дії. А у «збої програми» винен Програміст! Взаємини можуть бути суто функціональними, як на роботі, а не близькими, як у шлюбі. Біблія описує стосунки між Богом та людьми як близькі. Яхве – Чоловік ізраїльського народу (див. Ос. 2:16), Отець Небесний; Ісус Христос – наш Друг (див. Ів. 15:14). Динаміка особистісних, близьких взаємин між Богом і людьми ґрунтується на любові, а любов не можна визначити наперед. Любов добровільна, тобто йде від рішення любити.

Добровільність у питанні обрання

Ісус говорить, що той, хто вірує в Нього, не буде засуджений, а хто не вірує, той вже засуджений (див. Ів. 3:18). Але за що? «Що не повірив в Ім'я Однородженого Сина Божого» (Ів. 3:18). Можливо, йому не було дано повірити? Проте не схоже на це. Річ у тім, що Бог відкрив людям Своє світло в особі Ісуса Христа (див. Ів. 1:9). Це світло спасіння слід було полюбити всім серцем, душею та розумінням (див. Мт. 22:37). Натомість багато людей «темряву більш полюбили, як світло» (Ів. 3:19), обравши гріховний спосіб життя. Очевидно, є два екзистенційні виміри: світло і темрява – між якими людина має зробити вибір. Темряву характеризує зло, світло – добро. Той, хто полюбив темряву і робить злі діла своїм вибором, уже засуджений. А той, хто полюбив Світло істинне – вірує у Христа, – не буде засуджений. Очевидно, вільним вибором любити чи ні люди зараховують самих себе до однієї з визначених Богом категорій: «обрані» та «необрані». Усе у прийнятті чи неприйнятті, у вірі чи невірі, тобто в об'єкті любові. Любити – справа добровільна. Спасенними чи обраними Біблія називає тих, хто любить Бога і дотримує заповіді Його (див. 5 М. 5:10), хто любить Його (див. 1 Кор. 2:9), улюблені діти (див. Еф. 5:1), Господні улюбленці (див. 5 М. 33:12), вірні й улюблені (див. 1 Тим. 6:2), благословенні Отця

(див. Мт. 25:34). Усі «ті, хто з Ним [Ісусом], покликані, і вибрані, і вірні» (Об. 17:14). Тож цілком очевидно, що людина не стороння у виборі своєї вічної долі. Стати обраним – це відкинути себе, узяти свій хрест і слідувати за Христом (див. Мт. 16:24).

Ісус Христос пропонує людям добровільно обрати одне з двох: «утратити» або ж «набути» життя вічне. Іван указує нам на причину трагічного поділу всього людства: «До свого Воно прибуло, – та свої відцурались Його. А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його» (Ів. 1:11–12). Дієслова «відцурались» і «прийняли» передбачають пропозицію людям, які мають свобідну волю для вибору. Усі люди – звані (див. Ів. 1:9). Одні відхилили запрошення (див. Ів. 1:11), інші ж прийняли його, погодившись на заклик Ісуса Христа, і стали Божими обраними, дітьми Його (див. Ів. 1:12). Тут очевидно, що прийняття Христа є відповіддю людини на Божий заклик і це добровільне рішення людини. Слова Ісуса Христа, «хто цурається Мене, і Моїх слів не приймає» (Ів. 12:48), говорять про можливість вільного вибору відкинути, не прийняти і не вірувати (див. Ів. 12:37).

Отже, ми бачимо добровільність в ухваленні навіть такого доленосного рішення, як спасіння. Ті, хто щиро прийняв спасіння на Божих умовах, народжені від Самого Бога (див. Ів. 1:12), стають обраними Божими.

Добровільність відповіді на Божий заклик

Господь закликає людей відповіді слухняністю на добровільних засадах. Коли ізраїльтяни згрішили наріканням проти Бога та Мойсея, «послав Господь на той народ змії сарафів, і вони кусали народ. І померло багато народу з Ізраїля» (4 М. 21:6). Єдиним засобом порятунку від неминучої смерті був мідяний змії на жердині, але на нього потрібно було глянути. Той, хто слухався слів Бога, підіймав свій погляд на цей засіб спасіння і «дивився на мідяного змія – і жив!» (4 М. 21:9). Усім ужаленим зміями було запропоновано подивитися на мідяного змія, але рятувалися лише ті, хто глянув. Так і сьогодні: кожен, хто з вірою підіймає свій погляд на Ісуса Христа як на єдиний засіб спасіння, отримує дар вічного життя в Ньому (див. Дії, 4:12; Ів. 3:16).

«А останнього великого дня свята Ісус стояв і кликав, говорячи: “Коли прагне хто з вас – нехай прийде до Мене та й п’є”!» (Ів. 7:37). Це запрошення «прийди», щоб вгамувати спрагу за Богом, сказано Спасителем світу. Вибір же вгамувати духовну спрагу чи залишитися спраглим навіки Господь надає кожному особисто. Живе невичерпне Джерело благодати доступне

¹ P. Helm. Will. New Dictionary of Theology, 1988, 722.

² G. W. Grogan. Image of God. New Dictionary of Christian Ethics and Pastoral Theology, 1995, 476.

³ M. W. Ury. Will. Evangelical Dictionary of Biblical Theology, 1990, 818.

⁴ Урґ, 819.

⁵ А. А. Столяров, «Свободная Воля», Этика, Энциклопедический словарь, 2001, 425.

⁶ J. MacArthur and R. Mayhue. Biblical Doctrine: A Systematic Summary of the Truth, 2017, 225: “God predetermines sin but makes man accountable for sin”.

⁷ T. Kapitan. Free Will Problem. The Cambridge Dictionary of Philosophy, 2015, 383.

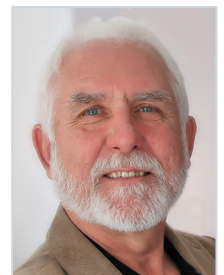
кожній людині. Єдина умова – це прийти до Христа.

Перший Божий заклик у Біблії звернено до занепаляго Адама: «Де ти?» (1 М. 3:9); і останній Його заклик любови до людства: «“Прийди!” І хто прагне, хай прийде, і хто хоче, хай воду життя бере дармо!» (Об. 22:17). Щоб отримати Боже спасіння, потрібно його жадати, бажати, прийти та взяти, тобто виявити добру волю.

Бог – люблячий Батько всіх людей, Він, як батько з притчі про блудного сина, запрошує все занепаляє людство повернутися до Нього додому – туди, де кожній людині належить бути за вічним Божим призначенням. Спаситель стукає в кожне серце і запрошує до близьких стосунків із Ним. Він каже: «Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду, і буду вечеряти з ним, а він зо Мною» (Об. 3:20). Тут через запрошення Христа очікується добровільна відповідь «так» до близьких стосунків із Господом. А для цього потрібно почути й відчинити двері серця. Оскільки Бог – Той, Хто кличе й чекає, то людина – та, хто вирішує й відповідає.

Ці приклади зі Слова Божого показують принцип добровільности в питанні спасіння – дара любови. Порятунк є, він доступний кожній людині. Христос на хресті здійснив його, узявши гріх світу на Себе (див. Ів. 1:29). Отримання його залежить від відповіді людини. Потрібно почути заклик і відчинити двері серця Ісусу. Кожен особисто має з вірою звернутися до Спасителя. Для цього потрібно жадати, бажати, прийти, попросити, отримати та прийняти спасіння в Ньому. Як заклики любови, так і відповіді любов’ю – вольові поняття в контексті добровільности, які підтверджують, що любов Божа добровільна.

**Д-р Віктор
ЦАНДЕР**

«Якщо Бог – Господар Всесвіту, то від Нього залежить бути війні чи не бути. Як же ви можете поєднати ідею про добренького Бога з кривавими війнами, у яких страждають переважно невинні люди?»

БОГ І ВІЙНИ

Н а це запитання мені вже неодноразово доводилося відповідати. Більш змістовні роз'яснення ви знайдете в моїй книжці «Хочу знати». Сьогодні з Божою допомогою я доповню свою відповідь, підійду до неї, так би мовити, з іншого боку.

Уже на початку вашого запитання – «Якщо Бог – Господар Всесвіту...» – відчувається сумнів в існуванні Бога. Вам здається, ніби якби Бог існував, то Він би війни не допустив. «Якщо ж війна – значить, Бога немає...»

Той, хто знайомий з Біблією, ніколи не збентежиться ні війнами, ні іншими лихами й потрясіннями, що зринають на людей. Біблія не містить жодної обіцянки, що Бог знищить війни. Навпаки, Христос неодноразово попереджав, що будуть війни та інші лиха: «Ви ж про війни почуєте, і про воєнні чутки, – глядіть, не лякайтесь, бо «статись належить тому»» (Мт. 24:6).

Війна, як усі лиха, породжена гріхопадінням людини, це виразка, гнійник, породжений неслухом перед Богом. Господь застеріг, що, вибравши шлях гріха, людина провокує і страждання, і злидні, і хвороби, і війни. У духовному світі, як і у фізичному, існує неблаганний закон сіяння та жнив. «Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!»

Чи можна після цього звинувачувати Бога або поклати на Нього відповідальність за криваві війни? Якщо людина сама відмовилася повірити напису на пляшці

«Сірчана кислота! Небезпечно!» і ковтнула цю кислоту, чи можна звинувачувати Творця у створенні цієї рідини? Властивості сірчаної кислоти нам відомі, і якщо свідомо, попри здоровий глузд, людина себе отрує, то хто ж винен, окрім неї самої?

Бог допускає війну як справедливу відплату за порушення Його духовних законів. Якби людина запитала Господа: «Чому Ти допускаєш війну?», Він міг би відповісти: «А чому, людино, ти допускаєш порушення Моїх законів?» Гріх – це злочин, а де злочин – там неминуче покарання.

Ви пишете, що у війні страждають невинні люди. Але де ці безневинні? Де ці праведники? Слово Боже не знає таких невинних і праведних людей, а говорить так: «Нема праведного ані одного; нема, хто розумів би; немає, хто Бога шукав би, – усі повідступали, разом стали непотрібні, нема добродійця, нема ні одного! ...Бо всі згрішили, і позбавлені Божої слави» (Рим. 3:10–12, 23).

Усі ми разом із псалмоспівцем Давидом мали би сказати: «Отож, я в беззаконні народжений, і в гріху зачала мене мати моя» (Пс. 50:7). А люди кажуть: «У чому я народився, у тому і помру». Так, людина народилася в гріху, і, якщо вона вмирає в тому, у чому й народилася, то неминуче загине.

Ось чому нам усім не варто турбуватися про праведних і невинних, а пам'ятати слова Христа: «За собою

ридайте й за дітьми своїми» (Лк. 23:28). Праведні й безневинні люди можуть бути тільки у Христі Ісусі й тільки по благодаті Божій, а не по заслугах. І вони не бояться страждань і смерті. Їм сказав Христос: «І не лякайтеся тих, хто тіло вбиває, а душі вбити не може» (Мт. 10:28). Страждання сприяють добром тим, хто любить Бога (див. Рим. 8:28).

Коли держави оголошують війну, вони не питають на те дозволу в Бога. Народи віддають свою долю сліпим вождям, національним божкам. І доки закон гріха і смерті пануватиме над людьми, війна буде неминучою долею. Тільки «закон духа життя у Христі Ісусі визволив мене від закону гріха й смерті» (Рим. 8:2), а отже, і від війни. Тільки примирення з Богом може дати нам мирні часи. Це мали б знати ті, хто дбає зараз про роззброєння.

Бог допускає війни для того, щоб людина побачила суєтність безбожного життя, неможливість збудувати земний рай, відкидаючи свого Творця. Цим Господь розкриває нестійкість і порожнечу геніальних планів, якщо вони виходять від людей, які не тільки не визнають Бога, а й воюють проти Нього.

Бог допускає війну і для того, щоб світ зрозумів це покарання і звернувся по порятунок до Спасителя світу. Бог був, є і залишається любов'ю вічно, але навіть батьківська любов немислима без покарання неслухняних дітей.

Микола ВОДНЕВСЬКИЙ

З журналу «Віра і життя» 1/1981

POST MORTEM

Гаряче марево стояло над розжареним шосе. Машини щільним потоком текли у бік величезного майдану, на якому, скільки можна кинути поглядом, стояли численні павільйони, намети, кіоски. Червонолиці, спітнілі регулювальники в запорошених спецжилетах утомлено розподіляли автомобілі по секторах стоянки. Звідусіль гриміла музика, лунав гомін голосів. Деколи з усієї какофонії звуків виривався якийсь один – плач дитини, окрик, вибух сміху. На естрадних майданчиках співали й танцювали. Миготіли стрічки, капелюшки, подоли широких спідниць. Веселі пісні змінювалися задержувати. Баяністи широко усміхалися публіці, яка, сидячи і стоячи, жувала й пила. Сонце пекло нещадно. Напівоголені чоловіки й жінки, розміллі від літньої спеки й пива,

вилежувалися на жорсткій стерні або неспіхом переходили від одного павільйону до іншого, або ж сиділи під численними полотняними парасольками. Діти каталися на самокатах і триколісних велосипедах по дерев'яних настилах, які з'єднували похідні ресторанчики.

У повітрі витав запах смаженого шашлику, готового плову, золотавих біляшів. Кожен навперебій розхвалював свій товар, наполегливо пропонував продегустувати оселедець, сири, ковбаси, помідори, випічку, вершкове масло, мнестирський кагор.

Свято гриміло, переливалося, вигравало запахами, тілами, фарбами, конкурсами, музикою, пиріжками-тістечками, салатами-закусками, м'ясом-рибою. Атракціони («Виграй плюшевого ведмедика», «Поцілуй мішень», «Дістань калач»)

змінювалися декораціями для світлин («На копиці сіна», «У яскравому вінку», «З пластмасовою короною»).

Проте кризь задуху жаркого півдня часом зненацька, несподівано, миттєвою хвилиною накочував пронизливий холод, відчувався сморід тліну, а язиком – смак попелу. Але не в усіх. Лише в живих.

* * *

*Труни стали витонченішими,
похорони мальовничішими,
савани ошатними,
склепи хитромудрішими.*

Борис Акунін

У наші дні кожен має сімейні альбоми, а в комп'ютерах зберігають стільки світлин, що, коли всі роздрукувати, заповнять не одну кімнату. Соціальні мережі дали поштовх

навіть таким не зовсім нормальним явищам, як нескінченні селфі та фіксація кожного свого кроку, які потім виставляють на широкий загал. Двісті років тому все було інакше.

Сьоме січня 1839 року вважають офіційним днем винаходу фото. Звичайно, дослідження тривали декілька десятків років до цієї дати, і перші знімки також були отримані набагато раніше, проте все ж таки вийти за межі лабораторій і рушити «в народ» цей винахід зміг лише тоді, коли з'явився дагеротип – фотографічний процес, названий так на честь Луї Дагера, французького художника та хіміка, який створив технологію, що дозволила першій світліні

здійснити рух у маси. До середини XIX століття прогрес у цій справі продовжився, і знімки почали набувати дедалі більшого поширення. У великих містах відкрили павільйони, де відносно недорого можна було зробити персональну чи групову світліну.

До цього часу багаті сім'ї обов'язково замовляли портрети, свої та членів сім'ї, у модних художників. Натомість бідняки залишали світ живих без жодного сліду, що було надзвичайно сумно, оскільки люди завжди прагнули зупинити мить, затиснути в долоні плин часу, обезсмертити своє зображення в будь-який спосіб для наступних поколінь.

Спочатку фотографії були далеко не в кожному будинку, та й там, де вони були, їх було буквально одна-дві. Сімейний портрет – леді та джентльмен сидять в оточенні діток-янголят, одягнених у пишні білі сукні та матроські костюми. Усе чинно та благородно. Або ж світлина бравого гвардійця в гострокінцевому шоломі, з хвацько закрученими вусами та страхотливою шаблею на боці, в шикарних чоботях, блиск яких не зник, незважаючи на картон, на якому вони напечатані. А ось група товаришів розташувалася навколо столу, вкритого довгою мереживною скатертиною, в чорних смокінгах і з циліндрами в руках та надзвичайно вродливо.

Через недосконалість перших апаратів, натурщики повинні були довго сидіти абсолютно нерухомо. Найменший рух рук і ніг, хвиля волосся, ледь здригнуті повіки, смикнуті куточки губ чи мимовільне похитування головою – усього цього важко було уникнути. І ось уже образ змащений, немає чітких контурів. Тому процес фотографування був якщо не болісним (а для маленьких дітей саме так і було), то вкрай некомфортним.

Історія не зберегла ймення того заповзятого фотографа, який першим придумав робити бізнес на похороні. Сімейних альбомів ще не було, до комп'ютерних технологій дуже далеко, і багато хто покидав цей світ, так і не встигнувши відвідати фотографічний салон. І рідні з жахом виявляли, що сфотографувати ближнього так і не вдалося. А тут – нова послуга, яка пропонує увічнити людину, чия душа вже на небесах, але тіло ще в рідному домі.

Небіжчики – ідеальні клієнти для фотографа. Вони могли покійно сидіти абсолютно нерухомо, допоки не вийде кадр потрібної якості. Майстер намагався надати композиції з мертвим тілом максимальну жвавість. Клієнта вдягали у найкраще вбрання або ж, навпаки, у повсякденне. Зважаючи на те, у якому стилі буде

фото – урочистий портрет чи звичайний вечір у родинному колі. Навколо розташовувалися родичі: розсаджувалися так, щоб покійний природно вписувався в компанію і не виділявся. Іноді поверх мертвих повік малювали «нові» очі або закапували спеціальну рідину, яка надавала блиску та іскру життя назавжди згаслому погляду. Усі вдавали, ніби все нормально, усі живі і здорові, навіть веселі (наскільки це можливо зобразити): усі вимушено посміхаються і дружньо обіймають труп. Але як їм погано, як їм тоскно, як їм зле! Їм, живим, які змушені зображати невимушеність і задоволення від життя тоді, коли серце рветься від болю і хочеться ридати, заховавшись обличчям у хустинку.

Іноді складно зрозуміти, хто на фотографії ще тут, а хто вже там. І тільки тому, що живі злегка розпливаються, а мертві відобразилися винятково чітко, можна здогадатися, хто де тієї миті живе.

Мистецтво фотографа полягало саме в тому, щоб герой знімка вийшов якомога природним. Були

винайдені та запатентовані спеціальні штативи, які допомагали надати тілу невимушеного положення та зафіксувати його таким чином. Існує безліч фотографій, на яких покійний стоїть і сміливо дивиться в камеру, і лише видний за ногами штатив видає глядачеві істинний статус портретованого. Post mortem (після смерті) – така офіційна назва цього напрямку у фотографічному мистецтві. Наразі ці світлини продають на аукціонах, і колекціонери викладають за них кругленькі суми.

* * *

І не беріть участі в неплідних ділах темряви.

Еф. 5:11

Якщо вдивлятися у фото post mortem, то тоді зображені на них покійники починають вдивлятися у глядача. Від цього робиться моторошно. Світ мертвих усіляко намагається залякати живих. Або затягнути, заплутати, заплямувати.

На жаль, від часів гріхопадіння весь світ перебуває під владою

зла та смерті. Його структури – політичні, релігійні та соціальні – покликані замінити людині пошук сенсу життя. Бери участь у боротьбі за владу, намагайся заробити всі гроші світу, домагайся слави, мчися вгору кар'єрними сходами, рви горлянку ідеологічним опонентам – чи не заняття в очікуванні смерті? Не подобається? Тоді ось тобі в одну руку повітряна кулька, а в іншу – солодка вата. Відпочивай і розважайся.

Іноді неживе має більш привабливий вигляд. На одному портреті post mortem батьки тримають на руках померлу дитину. Дитя таке миле, таке гарненьке, натомість батьки схожі на моторошних небіжчиків – із запалими від горя очима, блідими, опухлими від сліз обличчями.

Пригадайте з дитинства повчальну казку Г.-Х. Андерсена «Свинопас». Там принцеса викинула на смітник подарунки принца-залицяльника – чудову троянду та солодкоголосого солов'я, – бо вони були живими. Тоді знехтуваний принц перевдягнувся у брудного свинопаса, прийшов у палац і запропонував придбати в нього виробу – горщик і тріскачку(!) – за поцілунки принцеси. Дурненька дівчина погодилася. «Нам треба заохочувати мистецтво! – сказала вона. – Я ж імператорська дочка!» Прекрасний принц і його дари запросто замінили брудним свинопасом та його брязкальцями.

Свята Біблія застерігає, щоб живі й мудрі не наближалися до шляхів злих. Не наближалися до інтересів цього світу, його боротьби, його перемог, оскільки лукаві вони й підступні і легко затягують у свою безтілесну та безплідну пільму. Тому що це мертві цілі, мертва боротьба, мертві символи, мертві ідеології, мертві цінності.

Людина, яка не підозрює про post mortem, розглядаючи таку світлину, й не подумає, що не всі її учасники в мить створення знімка були живими. Тільки той, хто знайомий з відповідними пристроями

(наприклад, тринога, що виглядає з-під пишної сукні або начищеного штиблета), зможе відрізнити живого від мертвого. Так і духовний має чітко відрізнити праву руку від лівої, світло від темряви, істину від брехні. Він не дасть себе обдурити. Дух Святий вчасно вкаже Божому чаду на обман, на мертві зіниці, що ховаються під намальованими очима ангела, на неприродність витонченої пози, на смертельну блідість, що проступає під вміло нанесеними рум'янами. Та вибір за кожним окремо:

почути Духа Святого і, незважаючи ні на що, коритися Йому або продовжувати сидіти в компанії мерців.

Наостанок перефразую старий радянський анекдот: не можна одночасно бути віруючим, мудрим і вбудованим у мирську систему. Одночасно можна мати дві з цих рис, усі три – ні.

Живий аж ніяк не повинен прагнути вписатися у груповий портрет з мерцями.

Прекрасна принцеса не повинна тупцювати у свинарнику.

Діти Божі повинні мати розум Христов, і тоді страшні кадаври, простягаючи свої синюшні руки, не роз'єднають їх із Ним, оскільки ця єдність сильніша за смертельні обійми і скріплює її кров нашого Господа.

Надія
ОРЛОВА

Молитва Блезя Таскала

Я не прошу в Тебе ні здоров'я, ні хвороби, ні життя, ні смерті; але благаю: розпоряджайся моїм здоров'ям, моїми хворобами, моїм життям і смертю задля слави Твоєї.

Тільки Ти знаєш, що доцільно для мене; Ти – Владика, Ти – Пан. Чини зі мною згідно з Твоєю волею. Давай мені, забирай у мене, тільки формуї мою волю відповідно до Твоєї. Я одне знаю, Господи: за Тобою йти – добре, кривдити Тебе – погано. А крім цього, я не розрізняю, де добро, а де зло.

Я не знаю, що краще для мене: здоров'я чи хвороба, багатство чи бідність – нічого в цьому світі не знаю. Це знання лежить за межами досяжності людей і ангелів, воно приховано в таємницях Твого провидіння, якому поклоняюся, але яке не намагаюся зрозуміти.

Амінь!

Вона зробила все можливе

Вона жила в Києві. Це було її рідне місто. І будинок на розі Канатного провулка та вулиці Махіної колись їй належав. Тепер вона доживала свій вік у сирому підвалі.

Маленькі віконця, які виходили на подвір'я, ледве визирали крізь густі зарості бур'янів. Вона мала маленьку кімнату з фанерною перегородкою, через яку нічого не бачила, проте чула кожен звук і шерех, слова й зітхання своїх сусідів.

Марта Іванівна була схожа на цей, колись ошатний, але почорнілий від часу будинок, з обсіпаною штукатуркою й забитими картоном вікнами. Їй було вже за шістьдесят, але її кругле сіре обличчя все ще зберігало риси шляхетності. Гарно викладене сиве волосся і чиста мова все ще підкреслювали її колишнє дворянство.

У вересні 1941 року німці увійшли в Київ. Вони «господарювали» в місті

цілий рік. Люди жили у страху, увесь рік населення страждало, бо бракувало продуктів. Потім настало літо, а з ним і надія на швидке закінчення війни. На фронтах точилися запеклі бої, лилася людська кров, а на Хрещатику, як і раніше, лопалися каштани і, з тріском підстрибуючи, падали на бруківку. У занедбаних скверах і парках відцвітали айстри, з дерев обсіпалося пожовкле листя. Його ніхто не прибирав, і воно лежало на доріжках килимом, чекаючи на сніг. У повітрі витав запах осені. Дніпро хмурився, чорнів, але не втрачав своєї величі. Узимку на берегах Дніпра життя завмирало, проте люди твердо вірили, що навесні знову оживуть і місто, і могутня річка.

Ширилися чутки про просування німців на Кавказ, про кровопролитні

бої на підступах до Сталінграда. Але зовсім не це цікавило Марту Іванівну. Її думки були зайняті тим, як нагодувати голодних сиріт, як допомогти забутим старим людям.

Життя Марти Іванівни склалося дуже трагічно. Заміж вона вийшла за адвоката, отримавши від багатого батька в посаг будинок, а ще солідну суму в золотих рублях. Чоловік був відданий ідеї революції, яка згодом конфіскувала їхній будинок, залишивши Марті Іванівні невеличку квартиру. Чоловік зайнявся викладацькою роботою. У них народилася дівчинка, і все, здавалося, йшло нормально.

Минули роки НЕПу. Почалася насильницька колективізація, запровадження нових «залізних» порядків на виробництві. Ніхто не знав, чому

чоловіка Марти Іванівни заарештували й кинули у в'язницю. Вона продала все, щоб знайти захист і врятувати чоловіка, але всі шляхи для порятунку були закриті. З'ясувалося, що за доносом одного тупоумного студента-хулігана її чоловіка засуджено на 10 років і заслано в Наримський край без права листування.

Квартиру в Марти Іванівни відібрали. Вона ледве отримала підвальну кімнату у своєму будинку. Донька захворіла на дизентерію і незабаром померла. Марта Іванівна залишилася одна без жодних засобів для існування. Усі колишні друзі цуралися й тікали від неї, як від «контрреволюціонерки». Доводилося ходити по незнайомих районах міста і там жебракувати. Якось вона постукала у двері невеликого, але охайного будиночка на околиці. Господиня відчинила двері.

– Доброго вечора, хазяйко, – стиха промовила Марта Іванівна й опустила очі.

Більше вона нічого не могла сказати. З очей лилися два струмки, стікали по щоках і капали на підлогу.

ЛИВЕ

– Заходьте, заходьте, любя. Яке горе вас спіткало?

Господиня вислухала сумну повість Марти Іванівни і сказала:

– Не журіться, шановна пані, залишайтеся ночувати. Завтра прийде чоловік, він машиніст паровоза, і ми обговоримо, як і чим вам допомогти.

Це була сім'я євангельських християн, яка зберегла віру в Бога і любов до людини навіть у лихоліття.

Уранці приїхав господар. Перед сніданком уся сім'я, зокрема й малі діти, схилила коліна в молитві. Марта Іванівна встала і, опустивши голову, слухала. «І ще, Отче Небесний, молимо Тебе, благослови нашу дорогу знедолену Марту Іванівну, наверни її душу до Себе, відвідай її, Господи, Своєю любов'ю, даруй Свою розраду й допоможи повністю довіритися

Тобі», – звучали слова сімейної молитви.

Марта Іванівна щиро полюбила цю родину, доглядала малих дітей і зовсім непомітно в них прижилася. У її житті стався перелом. Вона придбала Євангеліє, читала й розмірковувала, а вночі, коли всі лягали спати, молилася Богу про свою долю, скаржилася на маловір'я та шукала спокою душі.

Наступного року Марта Іванівна потайки від влади охрестилася, а ще через рік, коли почалася війна, повернулася в будинок на Махіній, у підвальну кімнатку. Мешканці будинку, що знали її здавна, говорили:

– Зовсім іншою стала наша Марта Іванівна. Раніше, бувало, не з кожним привітається, тепер не тільки перша всім кланяється, а ще прагне з кожним поговорити, підбадьорити, втішити, допомогти.

Інші погоджувалися, говорячи:

– Яке треба мати серце, щоб колишній господині будинку мешкати в такій комірчині, та ще й бути такою люб'язною. Подивіться, як інші баби знавісніли на всіх, які прокляття зриваються з їхніх язиків.

Марта Іванівна в таких випадках відповідала:

– Серце в мене звичайне, трошки слабке від старости. У молодості я жила в багатстві, бідних людей не бачила, ніби їх зовсім не було, а ось тепер Господь відкрив очі, побачила я свої гріхи, і соромно стало перед людьми й перед усіма вами. Колись у банку в нас тисячі лежали, а жебракам від нас і копійки не перепало, боялися за руку вітатися, щоб своєї ручки не забруднити. А тепер милостивий Господь привів до покаяння, пробачив мої гріхи, і я дуже вдячна Йому за цей куток у підвалі. Інші люди тепер і цього не мають.

Люди слухали її мовчки: нічого заперечувати. Правда була очевидною.

* * *

Здоров'я Марти Іванівни, на диво, збереглося. Щодня вона варила велику каструлю каші. Потім пересипала її в одне відро, а в інше для рівноваги клала шматки хліба, що подавали їй добрі люди, і, навантажившись,

вирушала в різні райони Києва до сиріт. Діти зустрічали її, як матір, як зголоднілі пташенята зустрічають голубку, лізли до неї на руки, горнулися й просили цілувати. Вона обіймала то одного, то іншого, умивала їхні брудні обличчя, декому приносила одяг і дбала як могла. У кожній безпритульній сироті, а особливо в дівчатках, вона вбачала свою дочечку Наталку. Так у важкій, але благословенній праці минали місяці. Пізньої ночі Марта Іванівна поверталася до своєї підвальної кімнатки, де, крім ліжка й маленької залізної грубки, нічого не було. Перед сном вона молилася про дітей, просила в Господа крупі і трохи молока для маленьких сиріт, а потім втомлена, але духовно задоволена солодко поринала в сон.

Стояв холодний січень 1943 року. Щоранку морозило. На безлюдні вулиці з дерев сипався іній. Місто здавалося сиротливим і похмурим. Старе вбрання Марти Іванівни зовсім не зігрівало. Знайомі під час зустрічі говорили:

– Мабуть, голубонько, Сам Бог тебе гріє. Он молоді замерзають, а тебе у твоїй шубі на риб'ячому хутру ніщо не бере... Навіть застуда не пристає до тебе.

Вона зазвичай відповідала:

– Звичайно, Бог знає, що боліти мені ніколи, та й не можна... Хто тоді сиріт годуватиме?

Але одного разу сталося непередбачене. Рано-вранці Марта Іванівна піднімалася, як завжди, на третій поверх крутими сходами, де жили двоє дітей. Батько дітей був на фронті, а матір за доносом сусідів взяли німці й кинули у в'язницю. Старшій дівчинці було тринадцять років, а хлопчику – шість. Німці не думали про те, як житимуть діти без батьків. І діти голодували. Про це дізналася Марта Іванівна й одразу їх «усиновила».

Вона була вже біля дверей, як раптом послизнулася, упала на ліву руку і з гуркотом полетіла вниз. Докотившись до останньої сходинки, зупинилася. Відро з кашею вона тримала у правій руці міцно, але встати, за всього бажання, одразу не могла. На шум прибігли діти.

– Тітонько Мартусю, з вами все гаразд? – запитувала дівчинка, намагаючись її підняти.

В очах Марти Іванівни потемніло. Ледве стримуючись від болю, вона підвелася й гірко заплакала: відро порожнє.

– Дітки мої, це не хто інший, як сатана мені ногу підставив... Та й рука так болить! Чого доброго, зламала... З однією рукою, думає сатана, я нічого для Христа не зроблю... Але буде не так, як сатана хоче.

Тож Марта Іванівна, накульгуючи, дійшла до найближчих знайомих, а звідти її доправили до медзакладу. Лікар, ретельно оглянувши її, сказав:

– Руку покладемо в гіпс, вона поламана. Та й інші місця забиті... У ліжку доведеться пролежати не менше місяця.

– Що ви, що ви, лікарю, – благала Марта Іванівна, – я й одного дня не маю права лежати...

– Як це не маєте права? Я не розумію, про що ви говорите? – спитав лікар.

– Та в мене майже десяток сиріт і три старенькі голодні. Я їм їжу постачаю. Вони без мене від голоду помруть, і гріх на моїй душі лишиться.

– Себе не берегти – теж гріх, – зауважив лікар.

Але Марта Іванівна навідріз відмовилася від госпіталізації. Багато людей, дізнавшись про цю подію, не скупилася, як раніше. Під час зустрічі з Мартою Іванівною вони говорили:

– Зайди, матінко, до нас. У нас для твоїх дітей щось знайдеться.

Тішилося серце Марти Іванівни: який люблячий Спаситель! Ніколи вона не мала стільки продуктів, як тепер. Вона бачила, як нещастя послужило прославленню її Господа.

Дітям вона читала Євангеліє, розповідала про Христа і, вказуючи на загіпсовану та підв'язану руку, говорила:

– Вам важко зрозуміти, діти, що в моїй біді виявилася любов Бога. Але найбільша любов Христова виявилася до мене і до вас, що Ісус добровільно за всіх людей пішов на хрест.

Усю ніч на 5 листопада 1943 року гатили гармати: спочатку здалеку, глухо, а потім зовсім поряд почали вибухати снаряди. Люди всю ніч просиділи у підвалах, ховалися у сховищах, а багато хто взагалі втік з міста. Марта Іванівна нікуди не тікала, ніде не ховалася, а всю ніч молилася: «Господи, пронеси цю грозу над нами. А якщо хочеш, візьми мене від землі, але діток моїх збережи...»

Розплющивши очі, вона побачила, як через віконце пробираються полум'яні язики: будинок був у вогні. Марта Іванівна спокійно підвелася, взяла Євангеліє, збрала деякі пожитки й попрямувала в задимлений коридор. Вогонь вривався у вікна, охоплював стіни. З усіх боків лунали жіночі крики й дитячий плач. Вибравшись на вулицю, Марта Іванівна пішла знайомими провулками спорожнілого міста.

Уранці вона, втомлена, хвора, голодна, постукала у двері своїх одновірців:

– Прийміть Христа ради... Згорів мій кут... А мене ось Господь пощадив, ще й вивів із Содому.

На світанку 6 листопада радянські війська звільнили Київ. Стрілянина припинилася, однак небо ще кілька днів залишалось чорним від кіптяви пожеж. Люди насторожено виходили на вулицю, виглядали з-за рогів, шукали своїх, зустрічали запиленних солдат, і не вірили, що місто звільнено від німців.

За декілька днів Марта Іванівна вирушила знайомим маршрутом розшукувати своїх дітей. Але всіх безпритульних, сиріт і хворих уже збрали в особливий санітарний пункт, а потім відправили в притулок.

– Слава Тобі, Господи... Я зробила свою справу, – глибоко зітхнувши, сказала Марта Іванівна.

Адміністрація сирітського будинку звернула увагу на те, що деякі діти часто згадували тітоньку Марту, говорили про неї, як про матір, а дехто, чекаючи на неї, плакав. Сталося так, що дитячий будинок одразу відвідав газетний кореспондент. Діти розповідали про життя в окупованому місті і, звичайно, не забули розповісти і про Марту Іванівну. Кореспондент пообіцяв розшукати жінку. За кілька днів Марту Іванівну запросили в обком.

Кореспондент запропонував їй сісти й, усміхаючись, сказав:

– Шановна, ми про вас збрали матеріал...

Марта Іванівна злякалася, її бліде обличчя ще більше побіліло. Чи не про чоловіка знову згадали? Помітивши переляк на обличчі жінки, кореспондент поспішив додати:

– Хороші матеріали, характерні для справжньої матері, і ми вирішили подати вас до нагороди. Адже ви рятували старих і дітей, як на фронті...

– До нагороди? Медаллю? – здивувалася Марта Іванівна.

– Так, до нагороди.

– Нізащо! Жодної нагороди на землі я не хочу. Нагороду для мене приготував Ісус Христос на небі. До того ж я нічого особливого не зробила.

– То ви все ще вірите в Бога?

– Вірю, дуже навіть вірю. Колись не вірила, а тепер вірю. Тільки Христом і тримаюсь на цій землі.

Представник преси не очікував такого. У його практиці ще ніколи не було, щоб людина відмовлялася від нагороди. Він глянув у її чисті блакитні очі, прочитав у них рішучість і відразу поступився:

– Ну, як хочете, товаришко Терехова. Вірити в Бога ми нікому не забороняємо. Отже, ви відмовляєтесь від нагороди. Ну, що поробиш... Але про вас я все-таки напишу в газеті...

* * *

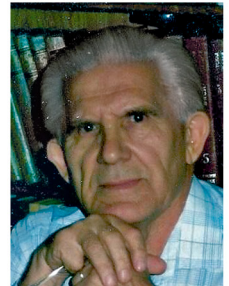
Цю історію розповіла мені одна християнка, яка зараз живе у Флориді. «Не знаю, чи було щось написано в газетах про тітоньку Марту та її дітей чи ні», – такими словами закінчила вона свою розповідь.

Навряд чи радянський журналіст раптом почав вихвалити подвиги релігійниці. Але в одному ми можемо бути впевнені, що «перед обличчям Його (Бога) писана пам'ятна книга», що ім'я Марти Іванівни і все, що вона робила людям «заради Христа», занотовано там золотими літерами.

Де ж тепер Марта Іванівна? Померла? Ні, вона, як і раніше, ходить

неосяжними просторами землі, простягаючи тут і там свої руки для допомоги всім забутим, сиротам, хворим і стражденним. Марта Іванівна «повіки не вмре». Вона тут, з нами на землі, доки Церква Христова і Дух Святий не будуть узяті від землі на зустріч до Господа в повітрі, «і так завсіди будемо з Господом».

Що ще можна додати? Чи який урок особисто для себе ми повинні зрозуміти? Урок дуже і дуже очевидний: «Іди, – і роби так і ти».

**Микола
ВОДНЕВСЬКИЙ**
З журналу
«Віра і життя»
2/1979

Раніше і тепер

Матуся померла, коли мені не було й року. Батько поїхав в Орловську губернію, а мене залишив у бабусі в Україні. Дід був сільським священником, тож бабуся навчала мене молитвам і часто водила в церкву.

Коли виповнилося 5 років, дідусь раптово помер. Тоді батько приїхав і забрав мене. Це було в 1927 р. Батько мій не вірив у Бога, як не вірила й мачуха – жінка, з якою він одружився. Церкви закривали. З релігією було «покінчено». Коли мені виповнилося 9 років, до нас переїхала моя люба бабуся і потихеньку від рідних почала будити в мені напівзабуті релігійні почуття. Вогник віри спалахнув у моїй дитячій душі й уже ніколи не згасав.

Минали роки. Перекипіли мрії та бажання бути артисткою, співачкою,

скрипалькою, льотчицею. Скінчилося тим, що стала звичайною вчителькою, за прикладом батька. Але грянула війна, і доля закинула мене в Німеччину. Моєю заповітною мрією тоді було вийти заміж і зажити спокійним домашнім життям. На досягненні цієї мети зосередилося все моє єство.

Скінчилася війна. Я залишилася живою та неушкодженою. Моє заповітне бажання збулося. Я вийшла заміж. Чого ще треба? Страхіття війни далеко позаду. Живу в Америці, маю сім'ю. Але дедалі частіше виникає питання: а тепер що? З'ясувалося, що в нас із чоловіком різні погляди на життя та взагалі мало спільного. Дедалі частіше й гостріше я відчувала свою самотність. Сварки, докори, скарги. І я раптом зрозуміла, як жорстоко обманулася. А головне, що не було виходу.

Попереду роки безнадійного, безцільного життя переливання з пустого в порожнє.

«Треба завести дітей, – вирішила я. – Порину в турботи про дітей, займусь їхнім вихованням». Але чоловік вирішив усе по-своєму. «Життя треба використовувати для розваг і задоволень, а не для сімейних турбот», – говорив він.

Точилася важка душевна боротьба. На мертвому полі духовної порожнечі й безцільності існування почуття обов'язку боролосся з бажанням жити й бути щасливою. Моя душа знемагала в цьому згубному застої. Я вийшла на роботу. За пів року покинула, знайшла іншу. Вступила в «маленький театр», пробувала захопитися малюванням,

Продовження на с. 28

На березі Йордану стояв багатолюдний натовп. Він слухав гучне слово Івана Хрестителя. Що притягувало людей до цього незвичайного чоловіка, який їв тільки дикий мед і сарану, а одяг мав з верблюжого волосу (див. Мт. 3:4)?

Людей неабияк вабило його правдиве слово. Чоловік не дивився на обличчя, він викривав усіх: і царя Ірода, і простого ремісника. «Як побачив же він багатьох фарисеїв та саддукеїв, що приходять на хрещення, то промовив до них: “Роде зміїний, – хто вас надоумив утікати від гніву майбутнього? Отож, – учиніть гідний плід покаяння”» (Мт. 3:7–8).

Іван Хреститель здійняв на ноги всю Палестину. На той час це було незвичайне духовне пробудження: «Тоді до нього виходив Єрусалим, і вся Юдея, і вся йорданська околиця, і в річці Йордані хрестились

від нього, і визнавали гріхи свої» (Мт. 3:5–6). Ми можемо собі уявити юрби людей, які звідусіль ішли туди, де був Іван. Безперечно, дехто йшов із цікавості, але більшість хотіла дізнатися щось нове, свіже. Люди не були задоволені обрядовою релігією, яка не давала нічого життєвого. Вона лише пригнічувала людину всілякими правилами, хвалами, догмами.

Тож у народі поширилася чутка, ніби це з'явився Спаситель. Але ж яке було розчарування людей, коли Іван сказав: «Я – не Христос, але посланий я перед Ним» (Ів. 3:28). «Посланий перед Ним» – Предтеча. Іван Хреститель так названий, бо хрестив людей у річці Йордан у покаяння. Це лише приготування шляху для Христа, Який іще не був явлений народові. Про Нього Іван сповістив: «Серед вас стоїть Той, Кого ви не знаєте». Потім сказав, указуючи на Христа: «Оце Агнець

Божий, що на Себе гріх світу бере» (Ів. 1:29).

Звернімо увагу на слова Предтечі про Ісуса Христа: «Серед вас стоїть **ТОЙ, КОГО ви не знаєте**». Хіба це не стосується сьогодні тих християн, які носять ім'я Христа, а Його Самого не знають? В ім'я Його споруджують храми, але місця Йому там не дають. Не дають тому, що не дано Йому місце в їхніх серцях. Чому в серцях людей немає місця для Христа? Причина в тому, що «люди ж темряву більш полюбили, як світло, – лихі-бо були їхні вчинки!» (Ів. 3:19).

Називатись християнином і бути ним – це велика різниця.

Християни – це люди, що живуть життям Христовим, які «народились від Бога» (Ів. 1:13).

Це ті, що розп'ялися Христові (див. Гал. 5:24).

Це ті, що не люблять світ, ні того, що у світі (див. 1 Ів. 2:15).

Це ті, хто чекає на пришестя Христа (див. 2 Пет. 3:11–12).

**...Але серед вас стоїть Той,
Кого ви не знаєте.**

Ів. 1:26

ТОЙ

Це ті, хто прийняв Слово Боже і зберігає в серці (див. Ів. 17:14–16).

Щоб пізнати Христа, недостатньо народитися у християнській сім'ї та успадкувати батьківську віру. Треба народитися згори, як Господь вказує: «Що вродилося з тіла – є тіло, що ж уродилося з Духа – є дух» (Ів. 3:6).

Ось що пише апостол Павло: «Але те, що для мене було за надбання, те ради Христа я за втрату (за збитки. – Прим. ред.) вважав. Тож усе я вважаю за втрату ради переважного

познання Христа Ісуса, мого Господа, що я ради Нього відмовився всього, і вважаю все за сміття, щоб придбати Христа, щоб знайтися в Нім не з власною праведністю, яка від Закону, але з тією, що з віри в Христа, праведністю від Бога за вірою» (Флп. 3:7–9).

Хто щиро прагне познайомитися з Христом, той, безсумнівно, занурюватиметься в Його Слово і через віру та молитву зустрінеться з Ним. А Іван Хреститель, «поглянувши на

Ісуса, що проходив, ...сказав: "Ото Агнець Божий!" І почули два учні, як він говорив, та й пішли за Ісусом» (Ів. 1:36–37).

Пізнати Христа неможливо без прийняття Його умов, які Він оголосив народові, який ішов за Ним: «Коли хоче хто йти вслід за Мною, – хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною» (Мт. 16:24).

Володимир КУЗЬМЕНКОВ

«Не буде Мій Дух перемагатися в людині навіки», – сказав Господь, підбиваючи підсумок життя допотопного світу. Відтоді у світі загалом і в житті Ноя зокрема почалися кардинальні зміни. Усіх днів життя Ноя було дев'ятсот п'ятдесят років. Якщо втиснути його життя в наші масштаби, то Ной цілком міг дожити до дев'яноста п'яти років, отже, в наші п'ятдесят отримав одкровення від Бога, десять років будував ковчег і в шістдесят увійшов усередину.

Чи бажає людина змін в останній третині свого життя, особливо якщо ці зміни дуже змінюють увесь її звичний уклад? Переважна більшість, напевно, відповідь негативно. Але зміни прийшли, і Ной зі своїм сімейством увійшов у ковчег. Чомусь мені здається, що вони не дуже хотіли розлучатися зі своїм будинком, садом, ділянкою землі. Усе їм було звичним, дорогим і зрозумілим. А тепер на них чекала невідомість: як воно все буде, скільки днів або місяців вони проведуть у ковчегу? Чи буде він затишним, чи достатньо там світла? Хоч ковчег і величезних розмірів, але це обмежений простір.

Після переїзду в «нове житло» минає день, другий... шостий, і нічого не змінюється. За бортом так

само сяє сонце, люди займаються звичайними справами, ніхто не турбується й не переймається. Можливо, хтось із сімейства Ноя каже: «От би все було як учора. Може, потоп не станеться? Може, нам вийти з ковчегу й рушити додому? Адже там не все настільки погано».

Але ні, повернення до колишнього життя вже не буде, тепер усе зовсім інакше... Вийшовши з ковчегу, вони не знайшли ні міста, ні вулиці, ні свого будинку. Тепер люди стояли перед жертвником, дякували Господу і споглядали веселку – знак заповіту Бога з людьми.

Гетсиманський сад: темрява огорнула землю, учні, не в змозі протистояти солодкій дрімоті, заснули. Недалеко від них, схиливши коліна, волає до Бога Ісус. Напруга наростає. Христос знає, що настануть зміни: Його заарештують, Він залишиться самотнім і, врешті-решт, Його приб'ють до хреста. Ці майбутні зміни заганяють Його в стан, про який Він Сам говорить: «Обгорнена сумом смертельним душа Моя!» Так хочеться, щоб усе було як учора: любі учні, люди, проповідь Царства Небесного, зцілення, воскресіння... «Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене...

Та, проте, – не як Я хочу, а як Ти». Піт Його як краплі крові... Як учора вже не буде. Буде набагато краще, але це згодом. А зараз треба йти назустріч Юді, який веде за собою воїнів і натовп, треба постати перед синедріоном, перед Пилатом, наразитися на страшне бичування і зійти на хрест...

Зміни, страждання, скорботи. Скільки їх було в історії людській, історії християнства. Часто вони приходять зненацька, швидко, руйнуючи звичний уклад, несучи як бурхлива, всепоглинаюча повінь наше «як учора». Нерідко важкі зміни приходять так, що людині доводиться вибирати їх доброю волею, не погоджуючись на компроміс, – важкий вибір.

Знайомлячись із героями повістей та оповідань християнського письменника Віталія Полозова, дивуюся, з якими моторошними змінами доводилося їм стикатися. Як багато міцних, богобоязливих селян, які, опинившись у лавах розкуркулених, змушені були залишити буквально все. Потім пішли депортовані народи, які вимушено залишили свої будинки за

двадцять чотири години. Війна, смерть, біженці – та хіба все перерахувати? Немає міри горю людському, і вона все множиться і множиться.

Нам, поколінням 50–70 років, здавалося, що всі глобальні війни та катаклізми вже позаду, що це далека від нас історія і з нами нічого такого не станеться. Так, ми трохи знайомі з Об'явленням Івана Богослова. Але там так усе алегорично, незрозуміло і, здавалося, так далеко-далеко... Життя, комфорт, побут з роками покращувалися, ніщо не віщувало великих потрясінь.

Але почувся тупіт коней Апокаліпсису. Спочатку чума ХХІ століття накрила всю землю, потім вершник з мечем, якому дано владу забрати мир із землі, потім голод...

І настають у нашому житті непрохані зміни, тривоги, сльози.

Г. БЕРГ

ВІДПОВІДІ на злобоуденне

Чому Бог допускає війни? Це питання хвилювало людей упродовж століть, болить воно й сьогодні. Ми поставили його відомим у християнському світі служителям. Ось їхні відповіді.

**Пастор
ЮРІЙ СІПКО**

Чому Бог допускає війни? Лукаве запитання. У ньому опосередковано пред'явлено Господу провину за злочини людини. Бог забороняє вбивати й ненавидіти! А людина і ненавидить, і вбиває. Чому Господь допускає? Бо любить людину. Бог створив її вільною. І тому людина творить, що хоче, а Бог страждає від людського зла. Але не втручається, бо це територія людини, де Господь іще під час створення дав право і свободу діяти за власною волею.

**Пастор
ПАВЛО ДАВИДУК**

Розумію, що Бог – всесильний! Він може все! Але винятково «по-людськи» іноді думаю, що війна є єдиним (або найдієвішим) способом для Бога проговорити до людей так, щоб Його почули. Окрім відвертої розмови з людьми, я вірю, Бог через допущену війну сягає десятків, сотень, а може й тисяч глобальних цілей одночасно! Деякі з цих цілей для нас уже очевидні зараз, до того ж одна й та сама подія для двох різних людей може мати зовсім різне значення та різні наслідки. Деякі ми зрозуміємо дуже скоро, інші відкриються тільки у вічності.

обвинувальний вердикт, а апеляцію нікому подати. Але Божий вердикт був не обвинувальним, а виправдувальним: «І сказав Господь: „...Немає такого, як він, на землі: муж він невинний та праведний, що Бога боїться, а від злого втікає”» (Йов, 1:8). Перед Йовом стоїть вибір: що йому дорожче – Сам Бог чи те, що він отримує від Нього? І (на відміну від дружини) праведник навіть у цих умовах робить правильний висновок: «Господь дав, – і Господь узяв... Нехай буде благословенне Господнє Ім'я!»

Друзі Йова і поготів не знали причин того, що з ним сталося. Найкраще, що могли зробити, чоловіки зробили спочатку: «І сиділи вони з ним на землі сім день та сім ночей, і ніхто не промовив до нього ні слова, бо вони бачили, що біль його вельми великий» (2:13). А потім пустилися до абстрактних богословських міркувань і все зіпсували. Не станемо ж уподібнюватися їм, а просто будьмо поруч із тими, кому потрібне співчуття та милість. Будемо разом сумувати, разом плакати, разом навчатися благословляти Господнє ім'я.

Д-р МИХАЙЛО ЧЕРЕНКОВ

Чому Бог допускає війни? Бог допускає війни як крайній вияв людської свободи. Наша свобода може бути самогубною, може сягати крайности. І війна – це саме та межа, де людина чи цілий народ, захищаю-

чи свою свободу, починає вбивати. Спочатку вона думає вбивати інших, чужих, а потім розуміє, що для цього доведеться вбивати і своїх, і, зрештою, треба бути готовим вбити себе.

Так, людина вільна аж до самогубства. Вона вільна як на хороше, так і на погане. Вільна вибрати добро чи зло, благословення чи прокляття, мир чи війну. Вільна оголосити війну навіть Богові – і цим погубити себе. Кожен, хто розпочинає війну проти мирних людей, повинен знати, що іде війною проти Бога, Який дав їм життя й любить їх.

Бог створив людину вільною.

Зверніть свою увагу не лише на слово «вільний», а й на слово «Бог». Ці слова не існують одне без одного. Без Бога свобода стає руйнівною. Усе можна виправдати, навіть масове вбивство та найпідлішу війну. Як казав російський класик: «Якщо Бога немає, усе можна».

Бог дозволяє людині бути вільною і пожинати плоди своєї свободи. Інакше бути не може. Інакше людина не була б людиною.

Отже, Бог допускає війни як страшний вияв людської свободи. Але при цьому не залишає нас у безнадії, а нагадує про Себе, викриває неправду,

Д-р СЕРГІЙ ГОЛОВІН

Чому Бог допускає війни? Це окремий випадок більш загального питання: як добрий Творець може допустити існування зла та страждань у Своєму творінні? Коли запитувач висловлює суто теоретичний інтерес,

у відповідь завжди можна навести цілком обґрунтовані міркування. Матеріалів на цю тему вистачає*.

Але найчастіше за цим, здавалося б, абстрактним питанням ховається глибока особиста трагедія, крик у небеса, що стримується в глибині серця: чому це трапилось зі мною? І в такому разі єдино правильна відповідь – не знаю!

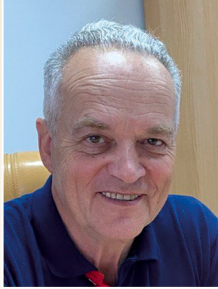
Адже і Йов не знав причин свого страждання. Він думав, що Бог несправедливо виніс йому

*Матеріали на тему:

Сергій Головін. Добрий Творець жорстокого світу. – <https://youtu.be/ja639UldFpk>
Пол Копан. Чи є Бог моральним чудовиськом? – <https://knigionline.com/catalog/knygy/apologetyka/apologiya-viry/yavlyaetsya-ly-bog-moraln-m-chudovyshchem-osm-slenye-vetkhozavetnogo-boga/>

стримує зло. Війна стає одкровенням про людину – на що вона здатна без Бога. А також одкровенням про Бога – як Він страждає разом з людьми і рятує їх від наслідків їхнього вільного, але неправильного вибору. Зрештою, усі людські війни закінчуються перемогою Бога.

**Пастор
ВАСИЛЬ ДАВИДЮК**

Чому Бог допускає війни? Зі Слова Божого цілком ясно – Бог їх допускає.

Я б відповів на це запитання місцем з книги Плач Єремії: «Бо не мучить Він з серця Свого, і не засмучує людських синів. Щоб

топтати під своїми ногами всіх в'язнів землі, щоб перед обличчям Всевишнього право людини зігнути, щоб гнобити людину у справі судовій його, – оцього не має на оці Господь! Хто то скаже – і станеться це, як Господь того не наказав? Хіба не виходить усе з уст Всевишнього, – зле та добре? Чого ж нарікає людина жива? Нехай скаржиться кожен на гріх свій. Пошукаймо доріг своїх та дослідімо, і вернімось до

Господа! підіймімо своє серце та руки до Бога на небі! Спроневірилися ми й неслухняними стали, тому не пробачив Ти нам, закрився Ти гнівом і гнав нас, убивав, не помилував» (Плач, 3:33–43).

Звичайно, що війна сприймається по-різному, оскільки по-різному люди розуміють Бога і ставляться до Нього. Усе, що існує, походить від Бога і для Нього. Це Його всесвіт, і людина зокрема з певним відрізком життя. І коли люди будують життя на противагу Творцеві, творять зло – Бог дозволяє їхньому ж злу «наздогнати» їх, аби вони згадали про Нього й на вернулися до Нього.

Війна когось робить героєм, когось – страшеним лиходієм. Когось Бог прославляє, а над кимось провадить суд.

Єремія ясно говорить, що люди самі спонукають перст Божий дозволити бути війні.

Але в жахливій війні є багато чудес, які нас захоплюють, багато душ рятується для вічності, багато милосердя і благодетства...

«Добре мені, що я змучений був, – щоб навчитися Твоїх постанов!» (Пс. 118:71).

«Доки я не страждав, блудив був, та тепер я держусь Твого слова» (Пс. 118:67).

Люди шукають тимчасового, а Бог – вічного блага для Свого творіння, тому оцінки того, що відбувається, бувають дуже різними.

Раніше і тепер

Продовження зі с. 23

рукодільям, але швидко все набридало. Тоді зацікавилася різними церквами. Однак ніщо не могло заповнити внутрішньої порожнечі, хоча я багато молилася і глибоко вірила в Бога.

Уся біда була в тому, як дізналася пізніше, що перше місце в моєму серці посідав не Бог, а я і моє особисте життя. Та коли опинилася в глухому куті, з якого всі виходили закриті, я побачила своє цілковите банкрутство. Тільки тепер я виявила страшну безцільність свого життя та порожнечу в душі, яку нічим не можна заповнити. Майбутнього в мене начебто більше не було. Усе зупинилося. Надія на потойбічне життя з його блаженством не могла замінити мені пристрасного бажання

жити тепер, тут, на землі. Думка, що доведеться жити в цьому стані десять, двадцять, а то й тридцять років, мене жахала більше, ніж спокуса кинути все і поринути у вир гріховного існування.

Ця внутрішня боротьба тривала сім років. Кажуть, що страждання пекла перевищують усі страждання, які тільки можливі на землі. Але якби моїм лютих ворогам судилося вічно переживати те, що я пережила за ці сім років, то я молилася б до останнього подиху, щоб Бог визволив їх від такої долі.

Не знайшовши полегшення в церквах, я перестала їх відвідувати. Удома я часто молилася, шукала в Біблії відповіді й мучилася страшенно.

Нарешті настала духовна криза. Далі терпіти неможливо. У крайньому розпачі я благала Бога: «Господи!

Я знаю, що Ти є. Для Тебе все можливе. Допоможи мені! Далі так жити не можу. Дай мені померти... або дай душевний спокій. Забери в мене все... Тільки зроби так, аби не було цих мук душевних. Візьми все найдорожче, моє здоров'я; нехай я буду об'єктом глузування і зневаги, нехай стану калікою, проситиму милостиню – тільки дай мені спокій і мир. Ось я тут вся. Візьми мене й роби зі мною, що хочеш. Я не можу знищити себе. Це те саме, що стрибнути з дощу та під ринву. Усе, що я робила й роблю досі, виявилось грубими помилками. Тепер я відмовляюся робити будь-що. Тепер я покійно йтиму туди, куди Ти поведеш, і все прийматиму як послане від Тебе».

Так я прямо і беззастережно віддала себе в Божі руки.

Раптом у голові майнула думка: «Ось ти говориш про цілковиту віддачу себе Богові, а розум ти свій віддаси?»

Від цієї думки в мене по спині пробігли мурашки. Найбільше на світі я боялася збожеволіти, бути «живим трупом», тягарем родичам і суспільству; а головне – я боялася зловтіхи від тих, кому це було б на руку, хто виправдовує свою гріховність, доводячи, що релігія призводить до божевілля.

«Навіщо Тобі мій розум, Господи? – запитала я, ридаючи. – Яка Тобі від нього користь?» «Розум свій ти віддаєш?» – знову спитав мене голос.

Я зрозуміла, що іншого вибору немає. Краще втратити розум і потрапити в божевільню, ніж продовжувати жити в таких стражданнях.

«Господи, згодна, візьми й розум мій, якщо це потрібно, – сказала я. – Ти знаєш, що для мене краще, Господи...»

Після цього в моїй душі настала незвичайна тиша: було тихо, як у будинку, з якого всі виїхали. Я відчувала абсолютну байдужість до всього світу.

Працюючи сестрою милосердя в одному госпіталі, я, як і раніше, їла, пила, їздила на роботу, відповідала на запитання, виконувала все необхідне, але все це було машинально, з цілковитою байдужістю. Іноді я прислухалася до себе й дивувалася цій внутрішній тиші. Це був спокій, навіть більше: це був могильний спокій. Душа спала

мертвим сном, як солдат, виснажений тривалим боєм. Так тривало два місяці.

Якось до нас зайшла сусідка. Запрошувала нас на церковні зібрання в громаду, яку нещодавно організували американські християни. Розпочався перший тиждень євангелізаційних лекцій, підготовлених приїжджим євангелістом (тоді ще не знала, що ця сусідка вже два роки молилася за мене, щоб я навернулася до Бога). На цих зборах були присутні 10–15 осіб. Попереду стояла довга лава для охочих вийти вперед із покайною молитвою. Щовечора, після закінчення проповіді, євангеліст запрошував охочих покаятися і готових присвятити себе служінню Христу вийти вперед для молитви. Третього вечора, коли проповідник почав запрошувати до молитви, мене раптом охопило незрозуміле відчуття, якого я ще ніколи не відчувала. Хтось могутній, невидимий, наказав мені вийти вперед.

Здивована, спантеличена, нічого не розуміючи, я вийшла і схилила коліна біля лави. І тієї ж миті всю мене наповнило відчуття дивовижного, неземного блаженства. «Ось Він – Той Дух Святий, Якого світ не знає!» – подумала я. Ми зустрілися, і Він наповнив Собою кожную мою клітинку! У безмежній вдячності, обливаючись сльозами, я повторювала: «Дякую Тобі, Боже, дякую, дякую, дякую...»

Від того вечора все змінилося, усе з'явилося в новому світлі, «старе» минуло, тепер все «нове», бо я сама стала новим творінням.

Тільки після цього я зрозуміла, що означають слова Христа: «Поправді, поправді кажу Я тобі: Коли хто не народиться згори, то не може побачити Божого Царства». Ні чесність, ні моральна чистота, ні віра в існування Бога, ні приналежність до церкви, ні добрі справи не могли мене врятувати. Потрібно було відкинути все старе: звички, поняття, традиції, правила. Треба було «закреслити» себе, померти для свого старого життя й народитися в нове життя, з новими поняттями й цілями, новими інтересами та стосунками.

Тепер мені зрозуміло, чому в душі була мертва тиша, ця бездушність протягом двох місяців. «Старе» було поховано, а «нове» ще не народилося і не вступило у свої права.

Відтоді минуло три роки. Зовнішні обставини життя не покращали, швидше, погіршилися. Однак душевної порожнечі як не було. Життя наповнилося новим, глибшим змістом; кругозір розширився; непереборні перешкоди усунуті. Зникли турботи про завтрашній день, про хвороби, про можливу війну. Головним завданням стало якнайбільше зробити для Бога, поки є час, а для цього треба якнайбільше самій учитися. Усе інше, з Божою допомогою, влаштується.

Господь же близький. Відчувається Його схвальний погляд, Його усмішка. Любов і подяка до мого любого Спасителя не мають меж. Навіть прикро, що немає можливості їх висловити.

«Усе твоє! Що не даси мені, подарую Тобі! Усе віддам Тобі, Господи!» – кажу, а моє «все» є таким жалюгідним і нікчемним перед Його величчю.

О, як мізерно мало вимагає від нас Господь! І як багато дає натомість! Та й того, чого Він вимагає, часто не бере, відмовляється. Яка ж глибока, незбагненна, нескінченна, безмежна любов і милість Господня до нас, нікчемних людей.

ГОСПОДЬ ЗНАЄ, ЩО ДЛЯ НАС КРАЩЕ

Ваші думки – не Мої це думки,
а дороги Мої – то не ваші дороги,
говорить Господь.
Іс. 55:8

Рік тому ми з чоловіком планували влітку 2022 поїхати на море, а потім – до доньки та онуків у росію. Онук Антон запросив на весілля. Ми дуже чекали на це літо, мріяли, готували подарунки. Я молилася, щоб Господь Бог допоміг у здійсненні наших планів. А поки я ходила на роботу в медичну амбулаторію через гарний скверик з дитячим майданчиком. Дорогою я зустрічала людей, які вигулювали собак, незрячого знайомого... Коли поверталася додому, на дитячому майданчику завжди було багато дітей, у скверіку відпочивали дорослі. Було так мирно й добре. Тричі на тиждень я їздила до родини сина, щоб

провести час з онукою. Так закінчилося літо, настала осінь, потім зима.

Рано-вранці 24 лютого, о 4:15, я прокинулася від надзвичайно потужних вибухів. Чоловік і син також прокинулися й не могли зрозуміти, що відбувається. Увімкнули телевізор, але жодної інформації не було. Про вторгнення росії в Україну син прочитав в інтернеті. Я не могла повірити. Усю дорогу, доки йшла на роботу, я чула вибухи. Увесь медичний персонал і лікарі перебували у стресі. Коли ж після зміни я поверталася додому, усе довкола змінилося. Уздовж дороги рили окопи, укладали мішки з піском. Біля ЖЕКу було багато чоловіків, яким військовий у касці та бронезилеті роздавав зброю, навчав виконувати команди. То була територіальна оборона.

Наступного дня, перебуваючи із сином та чоловіком на кухні, ми почули рев моторів. Визирнувши у вікно, побачили військові машини. Може, вони заблукали... Але бронетранспортери виїхали на баскетбольний майданчик і, зачепивши високу огорожу та припарковані машини, рушили далі. Їх зупинили люди з територіальної оборони. Ми почули два постріли...

Першими зателефонували родичі з росії. Вони не могли повірити, що почалася війна. Мені було дуже нелегко: мої мрії та плани про поїздку до доньки й онуків у росію розбилися.

У Києві запровадили комендантську годину. Дуже багато людей – жінки з дітьми, люди похилого віку – почало виїжджати з міста. Мій син із сім'єю кілька днів жив у підвалі неподалік свого будинку, а потім поїхав до Тернополя. Там їх прийняла церква й допомогла з житлом. У Тернополі син працював волонтером, своєю машиною возив медикаменти і продукти до Києва. Потім до нього приєдналися інші.

Наші діти телефонували з проханням, аби ми виїхали з Києва. Ми з чоловіком продовжували ходити на роботу майже до кінця березня, поки ракета не потрапила в 9-поверховий будинок, поряд з амбулаторією. У Маріуполі, Бучі, Ірпені, Гостомелі, Макарові та інших містах і селах точилися бої, гинули люди. У цей важкий час я багато молилася, читала Біблію, переважно псалми, в яких знаходила розраду. У молитві я питала Бога, коли все це закінчиться, навіщо Він це допустив. Якось я зателефонувала онукові в росію та почала розповідати йому, як російські солдати звірюють в Україні. Він мене вислухав, а потім сказав: «Бабусю, ти думаєш, що Бог не бачить, що відбувається? Для чогось Він це допустив». Відтоді я попросила Господа, щоб здійснилася Його воля. Бог дав мені сили молитися за російських солдатів і їхнє спасіння.

Ми з чоловіком послушали дітей і рушили до села, за сорок кілометрів від Києва. Там було спокійно, не чути вибухів. Тільки ввечері не можна було вмикати світло, щоб не стати мішенню. Але наприкінці травня ми таки наважилися виїхати в Болгарію. Господь благословив наш шлях. Ми жили у квартирі за десять хвилин від моря. Нам із чоловіком уже за сімдесят років. За час, проведений у Болгарії, наше здоров'я покращало. Коли господар повідомив, що продає квартиру, ми вирішили переїхати в Німеччину. Там уже жила дружина нашого молодшого сина з донькою. Їх, з Божою милости, прийняла християнська сім'я з десятьма

дітьми. Вони разом почали ходити в церкву. Життя нашої невістки й онуки повністю змінилося.

Коли ми прилетіли в Німеччину, нас просто з аеропорту відвезли в церкву на богослужіння. Наприкінці зібрання одна жінка звернулася до пастора і сказала, що хоче покаятися. Вони разом схиляли коліна. Мій чоловік запитав мене, що це вони роблять. Я пояснила, що ця жінка вирішила покаятися у гріхах, запросити Ісуса Христа у своє серце, тому благає Бога, щоб Він став Господарем її життя. «Я теж хочу покаятися», – сказав чоловік. Протягом тридцяти років мого навернення до Бога, я із сестрами і братами в нашій церкві молилася, щоб мій безбожний чоловік покався. І ось Бог відповів на наші молитви! Наступного дня чоловік покався в кабінеті пастора. Дякую Богові за те, що дав йому покаєння. Тепер ми разом читаємо Біблію, разом молимося.

Мені було сорок два роки, коли я дізналася про Ісуса Христа, про Його народження, про те, що Він, умираючи на хресті за наші гріхи, не проклинав Своїх мучителів, а молився за них Богу: «Отче, відпусти їм, – бо не знають, що чинять вони!» Багато років я не могла пробачити одному чоловікові, який розбещував мою дочку. Я його проклинала, бажала йому зла. Ця ненависть так сильно тиснула, що я навіть почала хворіти. Але коли почула про те, як Христос прощав Своїм ворогам, вирішила пробачити й нікому не бажати зла. Тоді я відчула неймовірний приплив радості і звільнення від тягара, з яким жила багато років!

Я почала ходити в церкву, покалася, охрестилася. Відтоді минуло вже понад тридцять років. З усіх моїх минулих і теперішніх переживань я зрозуміла, що треба витерпіти до кінця, молитися й покладатися на Господа. Він знає, що для нас краще, і дасть значно більше того, про що ми просимо.

НІНА, Німеччина

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ ЗІ СТОРІНКИ 9

1. Сім днів і ночей (Йов, 2:11–13).
2. Пилат (Ів. 18:28, 19:1).
3. Ні на скільки, бо кинули жереб, щоб комусь хітон дістався цілим (Ів. 19:23–24).
4. У Лідді (Дії, 9:32–34).
5. Агав (Дії, 11:27–28).
6. Варнава (Дії, 13:1–4).
7. У Лістрі (Дії, 14:8, 19).
8. Пророків (Як. 5:10).
9. Невідомо (2 Кор. 12:7).
10. Плащ і книги (2 Тим. 4:13).

ІЛЮСТРАЦІЇ ДО СТАТЕЙ

с. 3 © Khashayar Kouchpeydeh / unsplash.com
с. 7 © Vaclav Mach / shutterstock.com
с. 8 © Anita Patterson Peppers / shutterstock.com
с. 10 © Diana Polekhina / unsplash.com
с. 12 © NomadSoul1 / elements.envato.com
с. 17 © Lightspring / shutterstock.com

с. 18 © yourrootsinpoland.com
с. 20 © istpravda.com.ua
с. 22 © https://wwii.space/
с. 24 © bialasiewicz / elements.envato.com
с. 25 © James Steidl / shutterstock.com
с. 29 © Carli Jeen / unsplash.com
с. 32 © Art Stocker / shutterstock.com

BIPA І ЖИТТЯ

Засновник

РО «УМТ "СВІТЛО НА СХОДІ"»

Видається на добровільні пожертвування читачів.
Виходить шість разів на рік. Тираж 20 000 прим.

Головний редактор Василь Давидюк
Редакційна колегія:

Павло Давидюк
Олена Зенченко
Анна Назаренко
Інна Анохіна
Олег Блощук (переклад віршів з російської)
Микола Давидюк
Вальдемар Цорн

Журнал зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ, № 23369-13209ПР від 24.05.2018.

Передплатний індекс 49283

Адреса редакції в Україні:

РО «УМТ "СВІТЛО НА СХОДІ"»,
вул. Хорольська, 30, м. Київ, Україна, 02090;
тел.: 044-296-86-39; 296-87-69;
e-mail: viz@sns.org.ua; адреса сайту: www.sns.org.ua

Адреса редакції в Німеччині:

LICHT IM OSTEN, Postfach 1340,
70809 Korntal, GERMANY
Телефон: 0711-83-99-08-23; факс: 0711-83-99-08-4;
e-mail: wzorn@lio.org

Адреса представництва у США:

USA, Light in the East, P.O. Box 185,
Orangevale, CA 95662
Tel.: 916-348 33 88; e-mail: liteusa@lio.org

Оформити передплату на журнал, надсилати листи
і матеріали можна за будь-якою з наведених адрес.

Пожертвування можна надсилати за наступними реквізитами:

РО «УМТ "СВІТЛО НА СХОДІ"»,
IBAN: UA38305299000026006000117462
AT KB «Приватбанк» м. Києва
Код ЄДРПОУ / ІНН: 14300272.

У призначенні платежу вказати:

«Пожертвування на журнал ... (назва журналу) ...».
ПІБ, адресу і номер телефону отримувача журналу.

Пожертвування із західних країн можна надсилати
чеками на адресу редакції в Німеччині
або переказами на банківський рахунок:

IBAN DE07604500500009916425
SWIFT/BIC SOLADES1LBG
Kreissparkasse Ludwigsburg

**Видання й розповсюдження
журналу залежить від молитовної
та матеріальної підтримки читачів!**

Позиція редакції не завжди співпадає з позицією авторів
надрукованих матеріалів.

Рукописи, надіслані до редакції, рецензуванню
та поверненню авторам не підлягають.

Комп'ютерна верстка та дизайн: Йордан Пеянські, Микола Давидюк
© «СВІТЛО НА СХОДІ», 2023.

ISSN 1610-9120

Номер підписано до друку 2 лютого 2023 року.

Надруковано ООО «Новий друк»,
вул. Магнітогорська, 1, м. Київ, Україна, 02094.

На обкладинці:
© Forewer / shutterstock.com

sns.org.ua

*Хто Господа любить, –
ненавидьте зло!
Хто рятує душі святих Своїх,
Той визволить їх
із руки несправедливих.*

Псалом 96:10